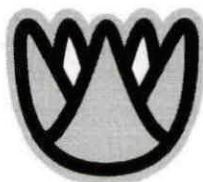

"JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE
PARKOVE CRNE GORE SA PO"
Broj 01-40/23
Podgorica 28. XI. 2023.

**JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE PARKOVE
CRNE GORE**

NACIONALNI PARK PROKLETIJE

PROGRAM UPRAVLJANJA ZA 2024. GODINU

Podgorica, novembar 2023. godine

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
1.1. CILJ IZRADE PROGRAMA UPRAVLJANJA.....	1
1.2. NAČIN SPROVOĐENJA ZAŠTITE, KORIŠĆENJE I UPRAVLJANJE NACIONALNIM PARKOM PROKLETIJE	2
1.3. RAZVOJNE SMJERNICE, SMJERNICE I PRIORITETI ZA ZAŠTITU I OČUVANJE DOBARA NACIONALNOG PARKA	3
1.4. CILJEVI ZAŠTITE I ODRŽIVOG RAZVOJA.....	4
1.5. ANALIZA I USLOVI ZA OSTVARIVANJE ZAŠTITE	5
1.6. PRIKAZ PRIRODNIH RESURSA I KORISNIKA DOBARA U NACIONALNOM PARKU	7
1.7. PROSTORNA IDENTIFIKACIJA PLANSKIH NAMJENA I REŽIMA KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA	9
1.7.1. ZONIRANJE NP PROKLETIJE	9
2. OCJENA STANJA NACIONALNOG PARKA.....	12
2.1. SWOT ANALIZA	12
2.2. ANALIZA STANJA I PRITISCI	14
2.3. SMJERNICE ZA NAUČNO-ISTRAŽIVAČKI RAD	23
3. VEZA SA PLANOM UPRAVLJANJA NP PROKLETIJE 2021-2025.....	24
3.1. STRATEŠKO OPREDELJENJE – VIZIJA.....	25
3.2. STRATEŠKI CILJEVI ZA UPRAVLJANJE NP PROKLETIJE	25
3.3. PROGRAM UPRAVLJANJA ZA 2024. GODINU - DINAMIKA I REALIZACIJA	26
4. FINANSIJSKA SREDSTVA ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA	54
4.1. PROCJENA SREDSTAVA ZA REALIZACIJU PROGRAMA UPRAVLJANJA	54
4.2. PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA REALIZACIJU PLANA UPRAVLJANJA	56
5. DINAMIKA REALIZACIJE	58

Podaci o zaposlenim licima upravljača zaštićenim područjem koja su obradila godišnji program upravljanja.

Tabela 1. Obradivači godišnjeg programa upravljanja zaštićenim područjem

IME I PREZIME	RADNO MJESTO ILI FUNKCIJA	ORGANIZACIONA JEDINICA UPRAVLJAČA ILI DRUGI SUBJEKT
Mr Maša Vučinić	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam	JPNPCG
Mr Marinela Đuretić	Pomoćnica direktora za finansijske i opšte poslove	JPNPCG
Miralem Metjahić	Direktor NP Prokletije	NP Prokletije
Belma Šestović (koordinatorka Programa upravljanja NP Prokletije 2024)	Stručna saradnica za faunu sisara	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Hajdana Ilić Božović	Šefica službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Srđan Lubarda	Šef Službe za promociju, marketing i edukaciju	Služba za promociju, marketing i edukaciju
Dr Veselin Luburić	Rukovodilac Odjeljenja za kulturnu baštinu i održivi razvoj	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Slavica Đurišić	Stručna saradnica za floru i vegetaciju	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Mr Ivana Džaković	Stručna saradnica za floru i vegetaciju	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Mr Mojaš Đurović	Stručni saradnik za zaštitu životne sredine	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Ivana Milović	Stručna saradnica za faunu beskičmenjaka	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Ana Uskoković	Stručna saradnica za ornitofaunu	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Radmila Vujotić	Stručna saradnica za zaštitu prostora	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Jelena Radunović	Stručna saradnica za zaštitu životne sredine	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Mr Aleksandra Vujović	Stručna saradnica za promociju i edukaciju	Služba za promociju, marketing i edukaciju
Marina Kojović	Stručna saradnica za promociju i edukaciju	Služba za promociju, marketing i edukaciju
Nikola Veljić	Stručni saradnik za marketing u turizmu	Služba za promociju, marketing i edukaciju
Mr Željka Vuković	Stručni saradnik za turizam	Služba za promociju, marketing i edukaciju
Marijana Džaković	Stručni saradnik za medije	Služba za promociju, marketing i edukaciju
Snežana Vukotić	Stručna saradnica za etnografsku baštinu	Služba za promociju, marketing i edukaciju
Marina Manojlović	Stručna saradnica za domaću radinost	Služba za promociju, marketing i edukaciju
Jovana Bojčić	Stručna saradnica za turizam	Služba za promociju, marketing i edukaciju

Velibor Bošković	Stručni saradnik za projekte	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Jasmin Medunjanin	Stručni saradnik za projekte	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Srećko Grabovica	Stručni saradnik za projekte	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Bjanka Prakljačić	Stručna saradnica za međunarodnu saradnju	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Boban Redžepagić	Stručni saradnik za promociju i edukaciju	NP Prokletije
Admir Lalić	Sručni saradnik za ekonomske poslove	NP Prokletije

**Napomena:*

Za izradu Programa upravljanja NP Prokletije 2024. god. preuzeti su pojedini segmenti iz ranijih Programa i Plana upravljanja NP Prokletije 2021-2025. god.

1. UVOD

Nacionalni park Prokletije je proglašen 2009. godine Zakonom o nacionalnim parkovima (Sl. list br. 28/14 i 39/16), a njegovo formalno-pravno konstituisanje je započelo Odlukom o organizovanju Javnog preduzeća za nacionalne parkove (Sl. list br. 24/11), gdje Nacionalni park Prokletije, kao i drugi nacionalni parkovi, predstavlja organizacionu jedinicu u okviru JP Nacionalni parkovi Crne Gore.

NP Prokletije identifikovano je kao IPA područje (Important Plant Area) i IBA područje (Important Bird Area). Područje ovog Nacionalnog parka je i zvanično nominovano Emerald područje.

1.1. CILJ IZRADE PROGRAMA UPRAVLJANJA

Cilj izrade godišnjeg Programa upravljanja je realizacija niza aktivnosti predviđenih Planom upravljanja NP Prokletije za 2021-2025. godinu, kojim treba da se obezbijedi zaštita, unapređenje i racionalno korišćenje prirodnih i radom stvorenih vrijednosti Nacionalnog parka i njegove okoline, po principima održivog razvoja.

Programom upravljanja za 2024. godinu predlažu se aktivnosti, koje će na godišnjem nivou doprinijeti ostvarenju petogodišnjih strateških ciljeva iz Plana upravljanja. Sve aktivnosti se određuju po mjestu, vremenu i službama ili licima, koja će biti odgovorna za sprovođenje istih. Za osmišljavanje ovog Programa, osim novih planskih dokumenata i zakonskih akata, korišćena su i dosadašnja iskustva u radu.

Godišnjim programom upravljanja predviđeni su rokovi izvršenja svake pojedinačne aktivnosti iz seta strateških mjera i definisani nosioci njihovog izvršenja. Identifikacija prioriteta kroz programske aktivnosti i njihova implementacija u politiku upravljanja ovog područja, imaju za cilj dugoročne socio-ekonomske dobrobiti u okviru održivog razvoja.

Program upravljanja NP Prokletije za 2024. godinu donosi se u skladu sa Prostornim planom područja posebne namjene Nacionalnog parka Prokletije, Planom upravljanja (2021-2025.), kao i na osnovu odredbi Zakona o nacionalnim parkovima (Sl.list CG, br. 28/14, 39/16).

Pravni osnov za donošenje Programa upravljanja u Zakonu o nacionalnim parkovima sadržan je u Članu 14, koji propisuje da Program upravljanja donosi JPNPCG, u skladu sa Prostornim planom posebne namjene i Planom upravljanja, uz prethodno pribavljenu saglasnost Ministarstva. Članom 15 ovog zakona propisano je da Program upravljanja sadrži:

- mjere zaštite, očuvanja, unapređenja i korišćenja dobara Nacionalnog parka;
- razvojne smjernice, smjernice i prioritete za zaštitu i očuvanje dobara Nacionalnog parka uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva;
- način sprovođenja zaštite, korišćenja i upravljanja Nacionalnim parkom;
- ciljeve zaštite i održivog razvoja;
- analizu i ocjenu uslova za ostvarivanje ciljeva zaštite;
- prikaz prirodnih resursa i korisnika dobara nacionalnih parkova;
- prioritetne aktivnosti na očuvanju, održavanju i monitoringu prirodnih i drugi vrijednosti i segmenata životne sredine;
- ocjenu stanja Nacionalnog parka;
- smjernice za naučno-istraživački rad;
- planirane aktivnosti na održivom korišćenju prirodnih resursa, razvoju i uređenju prostora;

- prostornu identifikaciju planskih namjena i režima korišćenja zemljišta;
- aktivnosti na promociji i valorizaciji dobara Nacionalnog parka;
- oblike saradnje i partnerstva sa lokalnim stanovništvom, vlasnicima i korisnicima nepokretnosti;
- dinamiku i način sprovođenja i realizacije plana upravljanja i godišnjeg programa upravljanja;
- finansijska sredstva za realizaciju godišnjeg programa upravljanja;
- druge elemente od značaja za upravljanje Nacionalnim parkom u skladu sa zakonom.

1.2. NAČIN SPROVOĐENJA ZAŠTITE, KORIŠĆENJE I UPRAVLJANJE NACIONALNIM PARKOM PROKLETIJE

Nacionalnim parkovima upravlja Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore (JPNPCG). JPNPCG je osnovano 1992. godine sa sjedištem u Podgorici, sa ciljem jedinstvenog upravljanja nacionalnim parkovima. Temeljni pravni dokument kojim se uređuje zaštita i očuvanje prirode u Crnoj Gori je Zakon o zaštiti prirode („Sl. list CG“ br. 54/2016 i 18/2019). Ovaj zakon definiše kategorije zaštićenih područja, odgovorne institucije, kao i osnovne upravljačke dokumente za zaštićena područja.

Shodno Zakonu o nacionalnim parkovima (Sl. list CG br. 28/14, 39/16), zaštita, unapređenje i razvoj nacionalnih parkova je djelatnost od javnog interesa. Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore preduzima mjere i aktivnosti za ostvarivanje utvrđene politike u upravljanju, korišćenju, zaštiti, razvoju i unapređenju nacionalnih parkova, stara se o sprovođenju Plana upravljanja i donosi godišnji Program upravljanja, sprovodi mjere zaštite u skladu sa režimom zaštite i obavlja druge poslove utvrđene zakonom i aktom o osnivanju.

Prema članu 7 ovog zakona, zaštita i unapređenje nacionalnih parkova ostvaruje se naročito:

- obezbjeđivanjem uslova za zaštitu, unaprjeđivanje i racionalno korišćenje dobara nacionalnih parkova;
- stvaranjem povoljnih uslova za održavanje i razvoj biljnih i životinjskih vrsta i gljiva i njihovih zajednica;
- očuvanjem i unapređenjem posebnih prirodnih vrijednosti;
- istraživanjem i korišćenjem nacionalnih parkova za potrebe razvoja nauke, obrazovanja, turizma, kulture i rekreacije;
- sprječavanjem radnji koje mogu da naruše osnovna svojstva i osobine nacionalnih parkova i očuvanja životne sredine.

U Nacionalnom parku mogu se obavljati djelatnosti kojima se ne ugrožava izvornost prirode Nacionalnog parka.

Statutom Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore iz 2011. godine, definisane su upravljačke djelatnosti u nacionalnim parkovima, koje se sprovode radi zaštite i očuvanja biodiverziteta. Između ostalih, to su:

- sprovođenje mjera zaštite u skladu sa režimom zaštite;
- praćenje stanja u nacionalnim parkovima i dostavljanje podataka organu uprave nadležnom za poslove zaštite prirode i pravnom licu;
- obezbjeđivanje nesmetanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korišćenja

- nacionalnih parkova;
- poštovanje pravilnika o unutrašnjem redu u nacionalnim parkovima.

Direktor NP Prokletije ima odgovornosti definisane Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, i to:

- Rukovodi radom organizacione jedinice tj. rukovodi svim službama koje obavljaju poslove za potrebe Nacionalnog parka;
- Učestvuje u izradi Planova i Programa upravljanja nacionalnih parkova iz domena svoje organizacione jedinice i prati realizaciju istih;
- Odgovara za rad organizacione jedinice kojom rukovodi;
- Predlaže mjere unapređenja, organizacije i rada organizacione jedinice;
- Predlaže mjere poboljšanja i unapređenja službi Nacionalnog parka;
- Podnosi izvještaje, informacije i daje prijedlog mjera zaštite, unapređenja i korišćenja dobara Nacionalnog parka;
- Saradnje sa međunarodnim organizacijama i lokalnim zajednicama;
- Aktivno učestvuje u radu Stručnog kolegijuma i obavlja poslove u okviru prenijetih ovlašćenja i odgovoran je za njihovo izvršavanje;
- Podnosi prijedloge za pokretanje disciplinskih postupaka protiv zaposlenih;
- Izvršava naloge direktora Preduzeća i vrši sve druge poslove iz djelokruga rada po nalogu direktora Preduzeća kome odgovara za svoj rad i rad radnika Nacionalnog parka.

Služba zaštite Nacionalnog parka vrši poslove propisane zakonima i odgovarajućim aktima Preduzeća; poslove fizičke zaštite dobara nacionalnih parkova od protivpravnog korišćenja; preduzima mjere za održavanje unutrašnjeg reda u nacionalnim parkovima i propisanih režima zaštite; prijavljuje sve fizičke promjene u nacionalnim parkovima (izgradnja objekata i izvođenje drugih radova) podnosi prijave protiv građana zatečenih u obavljanju protivpravnih radnji; učestvuje u kvantitativnom monitoringu faune, njihovoj prihrani i zaštiti; vrši naplatu mandatnih kazni i propisanih naknada; i druge poslove iz djelokruga rada Službe, kao i druge poslove shodno Planovima i Programima upravljanja nacionalnim parkovima karakteristične za određene nacionalne parkove; utvrđuje broj, strukturu i karakter stalnih i privremenih objekata na prostoru pojedinih nacionalnih parkova i odgovorno ažurira evidencije o istima, koje blagovremeno dostavlja direktoru Nacionalnog parka. U Službi zaštite NP Prokletije ukupno je angažovano 8 nadzornika.

1.3. RAZVOJNE SMJERNICE, SMJERNICE I PRIORITETI ZA ZAŠTITU I OČUVANJE DOBARA NACIONALNOG PARKA

Nacionalni park je prirodno područje kopna ili područje mora koje je određeno da štiti ekološki integritet jednog ili više ekosistema za sadašnje i buduće generacije, radi onemogućavanja neadekvatnog korišćenja prirodnih dobara ili drugih štetnih radnji i aktivnosti i obezbjeđivanja duhovnih, naučnih, obrazovnih, rekreativnih potreba i potreba posjetilaca koje su saglasne sa očuvanjem životne sredine i kulture.

Upravljanje Nacionalnim parkom Prokletije zahtijeva jasne kriterijume, koji imaju za cilj očuvanje specifičnih fizičko-geografskih i bioloških karakteristika ovog prostora. Pored toga, upravljanje uvažava i interese zajednica koje gravitiraju Parku i razvijaju lokalne ekonomije, čineći značajni doprinos u daljem razvoju i promociji koncepta ekološke države.

Shodno navedenom, prioriteti u vezi sa održivim razvojem su podrška svih vidova održivog turizma, uspostavljanje efikasnog sistema upravljanja posjetiocima i podrška i kreiranje tradicionalnog i održivog korišćenja prirodnih resursa od strane lokalnog stanovništva.

Prioritet u zaštiti prirodnih vrijednosti na području ovoga Parka, kako je definisano Planom upravljanja za NP Prokletije 2021-2025. godina je istraživanja flore i faune i vegetacije, implementiranje mjera zaštite komponenti biodiverziteta, identifikovanje i restauracija narušenih ekosistema i edukacija lokalnog stanovništva i posjetilaca.

U nedostatku novijih naučno-istraživačkih podataka o stanju populacija pojedinih značajnih biljnih vrsta, zajednica i staništa, i još uvijek nezavršenom procesu proglašenja značajnih habitata na osnovu evropske Direktive o staništima (Natura 2000) kojim bi se sprovele konkretne upravljačke mjere, rad stručne službe biće usmjeren ka sticanju novih saznanja neophodnih u implementaciji mjera zaštite. Prioritet imaju nacionalno značajne vrste, osjetljive vrste flore i faune po IUCN kategorizaciji, ranjivi ekosistemi i identifikovani habitati po osnovu Bernske konvencije i EU Habitat direktive.

Prioriteti zaštite prirodnih vrijednosti definisani u Planu upravljanja NP Prokletije 2021-2025. godina realizovaće se kroz set aktivnosti definisanih u operativnom dijelu Plana upravljanja, sa naročitim fokusom na:

- Istraživanje i praćenje stanja flore i vegetacije;
- Istraživanje i praćenje stanja faune;
- Implementiranje mjera zaštite komponenti biodiverziteta;
- Identifikovanje i restauracija narušenih ekosistema;
- Edukaciju lokalnog stanovništva i posjetilaca.

Smjernice koje se odnose na prioritete u vezi sa održivim razvojem:

- Podrška svim vidovima održivog turizma;
- Uspostavljanje efikasnog sistema upravljanja posjetiocima;
- Podrška i kreiranje tradicionalnog i održivog korišćenja prirodnih resursa od strane lokalnog stanovništva;

1.4. CILJEVI ZAŠTITE I ODRŽIVOG RAZVOJA

Prema Zakonu o zaštiti prirode („Sl. list CG“ br. 54/2016 i 18/2019), nacionalni parkovi su „prirodni lokaliteti kopna ili mora, odnosno kopna i mora, određeni da štite ekološku cjelovitost jednog ili više ekosistema za sadašnje i buduće generacije, pri čemu se onemogućava neadekvatno korišćenje prirodnih dobara ili druge štetne radnje i aktivnosti i obezbjeđuju osnove za duhovne, naučne, obrazovne, rekreativne potrebe i potrebe posjetilaca“. U nacionalnom parku zabranjeno je vršiti radnje i aktivnosti i obavljati djelatnosti kojima se ugrožava izvornost prirode.

Prema smjernicama IUCN, zaštićena područja pod nazivom „nacionalni parkovi“ su: „velika prirodna ili gotovo prirodna područja izdvojena radi zaštite cjelokupnih ekosistema, vrsta i procesa koji se u njima odvijaju, koja omogućavaju duhovne, naučne, edukativne i rekreativne aktivnosti i posjete“.

Uvažavajući nacionalno zakonodavstvo i IUCN kriterijume, po kojima se u nacionalnom parku upravlja kao zaštićenim prirodnim dobrom kategorije II IUCN, kao i u ostalim nacionalnim

parkovima u Crnoj Gori, glavni cilj upravljanja u NP Prokletije je zaštita biodiverziteta, njegove odgovarajuće ekološke strukture i ekoloških procesa, uz promociju obrazovanja i rekreacije. Kroz posebno definisane programske aktivnosti u 2024. godini naznačeni su prioriteti u realizaciji ciljeva iz petogodišnjeg Plana upravljanja. Kroz definisane strateške oblasti i ciljeve, posebna pažnja posvećena je:

- Poštovanju međunarodnih standarda i kriterijuma gdje su glavni ciljevi zaštita prirode i kulturno-istorijskih vrijednosti;
- Podsticanju naučno-istraživačkog rada na prostoru Parka u cilju definisanja budućih NATURA 2000 staništa;
- Razvijanju turizma zasnovanog na prirodi i daljem razvoju specifične turističke infrastrukture (centri za posjetioce, pješačko-rekreativne, biciklističke i edukativne staze, uređenje vidikovaca i dr.);
- Uspostavljanju efikasnog sistema upravljanja posjetiocima;
- Edukaciji školske populacije, lokalnog stanovništva i posjetilaca o vrijednostima Parka;
- Promociji Parka na međunarodnom nivou;
- Unapređenju saradnje sa korisnicima prostora Parka, lokalnim strukturama i NVO sektorom;
- Unaprjeđenju prekogranične i ukupne međunarodne saradnje;

1.5. ANALIZA I USLOVI ZA OSTVARIVANJE ZAŠTITE

Osnovna funkcija NP Prokletije jeste zaštita i unaprjeđivanje ovog prostora, koja se ostvaruje:

- obezbjeđivanjem uslova za zaštitu, unapređenje i racionalno korišćenje dobara;
- stvaranjem povoljnih uslova za održavanje i razvoj biljnih i životinjskih vrsta i gljiva i njihovih zajednica;
- očuvanjem i unapređenjem posebnih prirodnih vrijednosti;
- istraživanjem i korišćenjem Parka za potrebe razvoja nauke, turizma, kulture i rekreacije;
- sprečavanjem radnji koje mogu da naruše osnovna svojstva i osobine Parka.

S tim u vezi, jedan od osnovnih zadataka JPNPCG i NP Prokletije u narednom periodu je institucionalno jačanje struktura zaduženih za fizičku i stručnu zaštitu, kroz upošljavanje novih izvršilaca, stručno usavršavanje, nabavku materijalno-tehničkih sredstava, kao i uspostavljanje i primjena administrativnih procedura.

Stručna zaštita

U JPNPCG Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u okviru službi zajedničkih poslova, realizaciju poslova koje se tiču stručne zaštite, obavlja Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, koja u svom djelokrugu rada između ostalog, prati stanje ekosistema, biodiverziteta i kulturno istorijskog nasljeđa Nacionalnog parka Prokletije, te predlaže mjere za njihovu zaštitu, unaprjeđivanje i valorizaciju itd.

Službom rukovodi šef i u okviru nje postoje dva odjeljenja: Odjeljenje za zaštitu prirodne baštine i Odjeljenje za održivi razvoj.

U Službi za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj JPNPCG angažovano je ukupno osamnaest (18) zaposlenih i to na poslovima: jedan (1) šef Službe, jedan (1) rukovodilac za

zaštitu prirodne baštine, dva (2) stručna saradnika za floru i vegetaciju, dva (2) stručna saradnika za oblast šumarstva, jedan (1) stručni saradnik za faunu beskičmenjaka, jedan (1) stručni saradnik za ihtiologiju, jedan (1) stručni saradnik za ornitologiju, dva (2) stručna saradnika za faunu sisara od čega je jedan na neplaćenom odsustvu, jedan (1) rukovodilac Odjeljenja za održivi razvoj, četiri (4) stručna saradnika za zaštitu životne sredine, jedan (1) stručni saradnik za održivi razvoj i jedan (1) stručni saradnik za zaštitu prostora.

U Službi u odnosu na Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta nedostaje jedan (1) stručni saradnik za herpetofaunu.

Radni angažman koji se odnosi na realizaciju programom definisanih aktivnosti iziskuje terenski rad i opremu koja je potrebna. U prethodnom periodu za stručne saradnike izvršena je nabavka terenske obuće, kao i oprema neophodna za neke aktivnosti koje su u vezi sa užim stručnim specijalnostima (lupa, meredov mreže, oprema za hvatanje i istraživanje slijepih miševa detektor truleži, dvogledi, entomološka mreža i dr.). U narednom periodu neophodno je Službu opremiti materijalno tehničkim sredstvima kao što su: terenski automobil, terenska odjeća, kišne kabanice, pješački štapovi, teleskopi, fotoaparati, play back oprema za monitoring ptica i sl.

Fizička zaštita

U Službi fizičke zaštite Nacionalnog parka Prokletije radno je angažovano osam (8) zaposlenih koji ispunjavaju uslove propisane unutrašnjim aktima JNPCG i Zakona o zaštiti lica i imovine.

Kako bi se kapaciteti Službe zaštite unaprijedili potrebno je povećati broj izvršilaca u ovoj Službi za tri (3) novo zaposlenih, čime bi se postigli uslovi za efikasniju zaštitu prirodnih, kulturnih i radom stvorenih vrijednosti Parka. Obzirom da su poslovi na kojima su angažovani nadzornici veoma zahtjevni i da iziskuju svakodnevni obilazak veoma velikih površina tokom kontrole u Parku, potrebno je na ovim poslovima angažovati osobe koje su mlađe životne dobi.

Poslovi fizičke zaštite podrazumijevaju primjenu ovlašćenja Zakonom o zaštiti lica i imovine (davanje upozorenja, izdavanje naređenja, upotreba fizičke snage i dr.), saglasno čemu je u cilju adekvatne primjene ovlašćenja potrebno vršiti kontinuiranu obuku nadzornika kod institucija koje su osposobljene za pružanje ovog vida edukacije.

Takođe, potrebno je zakonski na jasan način definisati procedure kojima predstavnici Službe zaštite - nadzornici mogu, na putnim pravcima koji se pružaju teritorijom NP Prokletije, vršiti zaustavljanje i kontrolu vozila u cilju sprječavanja protivpravnih događaja u ovom zaštićenom području.

Potrebno je uspostaviti što čvršću saradnju sa institucijama koje mogu dati značajan doprinos u sprečavanju nezakonitih radnji na prostoru Parka, u prvom redu inspeksijske službe, policija, organi lokalne samouprave kao i subjektima civilnog sektora i NVO organizacijama, koji su u svojim aktivnostima usmjereni na zaštitu prirode.

Kada je u pitanju materijalno tehnička opremljenost Službe zaštite, potrebno je naglasiti da je ona na niskom nivou u smislu zastarjelosti i nedostataka određenih sredstava. S tim u vezi potrebno je izvršiti nabavku određenih sredstava čije stanje i nedostatak itekako utiču na stepen kvaliteta obavljanja poslova koji se odnose na kontrolu prostora Parka (uniforme za nadzornike, dvogledi, termalne kamere, terenski automobili, motorne sanke, krpelje i dr.)

Nadzornici NP Prokletije obavljaju svoje radne aktivnosti na otvorenom prostoru u svim godišnjim aspektima, tokom kojih su u značajnoj mjeri i nepovoljni meteorološki uslovi, pri čemu su svakodnevno izloženi visokom stepenu rizika od povreda što u značajnoj mjeri utiče na njihovo zdravstveno stanje. Imajući u vidu navedeno kao i da slični poslovi ovlašćenih službenih lica koji se bave sličnim poslovima imaju mogućnost ostvarivanja beneficiranog radnog staža, potrebno je pokrenuti postupak kojim bi se utvrdila opravdanost da li za radno mjesto nadzornika u NPCG treba popisati beneficirani radni staž.

Veoma izazovne i rizične situacije sa kojima su svakodnevno suočeni zaposleni Službe zaštite tokom obilaska Parka, u prvom redu sa predstavnicima divlje faune (zvijeri) kao i sa vrstama koje su potencijalni nosioci virusa bjesnila (lisica) i naoružanim licima, cijenimo da je potrebno opremiti nadzornike sa sredstvima prinude propisana Zakonom o zaštiti lica i imovine i Zakonom o nacionalnim parkovima.

1.6. PRIKAZ PRIRODNIH RESURSA I KORISNIKA DOBARA U NACIONALNOM PARKU

Poljoprivreda i proizvodnja hrane imaju značajnu ulogu u privrednom razvoju opština Plav i Gusinje, a samim tim i u Parku. Stočarstvo ima najveći ekonomski značaj, budući da se govori o proizvodnji zdrave hrane. Poseban je značaj stočarstva u tome što se gajenjem preživara iskorišćavaju manje produktivne površine (pašnjaci i livade), koje preovlađuju u strukturi ukupnih poljoprivrednih površina.

Stanje u stočarstvu je daleko ispod potencijala. Obradivih površina, pogodnih za razne vidove biljne proizvodnje (povrtarstvo, ratarstvo i voćarstvo) ima dosta, ali su nedovoljno iskorišćeni. U posljednje vrijeme se sve više poljoprivrednika odlučuje za organsku proizvodnju, pa je veći broj stanovnika okrenut ka razvoju poljoprivrede.

Budući da se govori o proizvodnji zdrave hrane, saradnja Parka i seoskog stanovništva u predstojećem periodu treba da bude jedan od bitnijih ciljeva Nacionalnog parka. Tako bi se valorizovala i važna turistička grana – seoski i katunski turizam, stvaranjem uslova da sela Prokletija (u okviru granica Parka kao i u njegovoj neposrednoj blizini), u budućnosti pružaju turistima i uslugu smještaja.

Mogućnosti za bavljenje turizmom su višestruke i to kroz razvoj: rekreativnog turizma, sportskog turizma, adrenalinskog turizma, eko turizma, biciklizma, planinarenja, zdravstvenog turizma, zimskih i ljetnjih sportova, bavljenja naukom kroz posjetu prirodi i dr.

Poljoprivredna gazdinstva koja se bave isključivo poljoprivredom i žive od nje, ekstenzivnog su karaktera, pa objektivni prihod po jedinici proizvoda veoma zaostaje za prihodom, koji bi se mogao ostvariti u organizovanom intenzivnom modelu proizvodnje.

Opštine Plav i Gusinje imaju veliki potencijal da se razvijaju kao turističke destinacije sa međunarodno prepoznatim zaštićenim prostorom, gdje se mogu optimalno koristiti razvojni resursi i potencijali. Sve to podrazumijeva dobru i uspješnu saradnju Parka sa lokalnom samoupravom. Opštine Plav i Gusinje u ponudi imaju nekoliko hotela, eko naselja i planinarskih domova što predstavlja mali broj s obzirom na mogućnosti i potrebne kapacitete. Trenutno su skromni kapaciteti orijentisani na ekoturizam, ali su dobra osnova za dalje unapređenje i proširenje kapaciteta sličnog tipa.

Prateći savremene turističke tokove razvoja turizma zasnovanog na prirodi, na teritoriji Nacionalnog parka izgrađeno je više eko-katuna sa diversifikovanom turističkom ponudom: Eko-katun „Grebaja“, planinarski domovi „Karanfili“ i „Branko Kotlajić“, eko naselje „Deljanin“, restoran „Maja Karanfil“, eko katuni i smještajni kapaciteti u blizini Parka. Na prostoru Parka ima više katuna na kojima su ljudi iz okolnih mjesta tradicionalno izdizali: Bajrovića katun, Kolašinaca katun, Markovića katun, Bakovića katun, Bor Radončića, Bjelič, Koljendarski katun itd.

Ovaj Nacionalni park bogat je većim i manjim vodotocima, vrelima i izvorima pitke i mineralne vode, rijekama, podzemnim izdanima. Hidrografsku mrežu ovog područja čine brojni objekti, kao što su veći i manji vodotoci, glacijalna jezera, vrela i izvori pitke i mineralne vode, podzemni izdani i planinske lokve. Sa izuzetkom južnog dijela, ovi objekti svrstavaju Prokletije u grupu hidrološki najbogatijih prostora Crne Gore. Oni imaju višestruku razvojnu i ekološku funkciju –

vodosnabdijevanje, razvoj raznih vidova turizma i sportova na vodi, navodnjavanje i razvoj poljoprivrede, proizvodnja energije, razvoj ribarstva, održavanje vodenih ekosistema i drugo. Među jezerima svojom ljepotom izdvajaju se Hridsko, Visitorsko, Ropojansko, Tatarijsko, Bjelajsko, jezerce na Vezirovoj Bradi, jezerce na Treskavcu, te Koljindarsko jezero. Hridsko jezero, površine od oko 35.000 m² na 1.970 mnv, spada u najvisočije, a po mnogima i najljepše jezero u Crnoj Gori. Dosta zastupljene i razvojno više značajne hidrološke elemente čine i brojna vrela i izvori kvalitetne planinske vode. Značajan hidrološki potencijal čine i podzemne vode koje se u višim krečnjačkim terenima javljaju u pećinama i jamama, a u nižim, kotlinskim i dolinskim predjelima, u vidu plitke izdani.

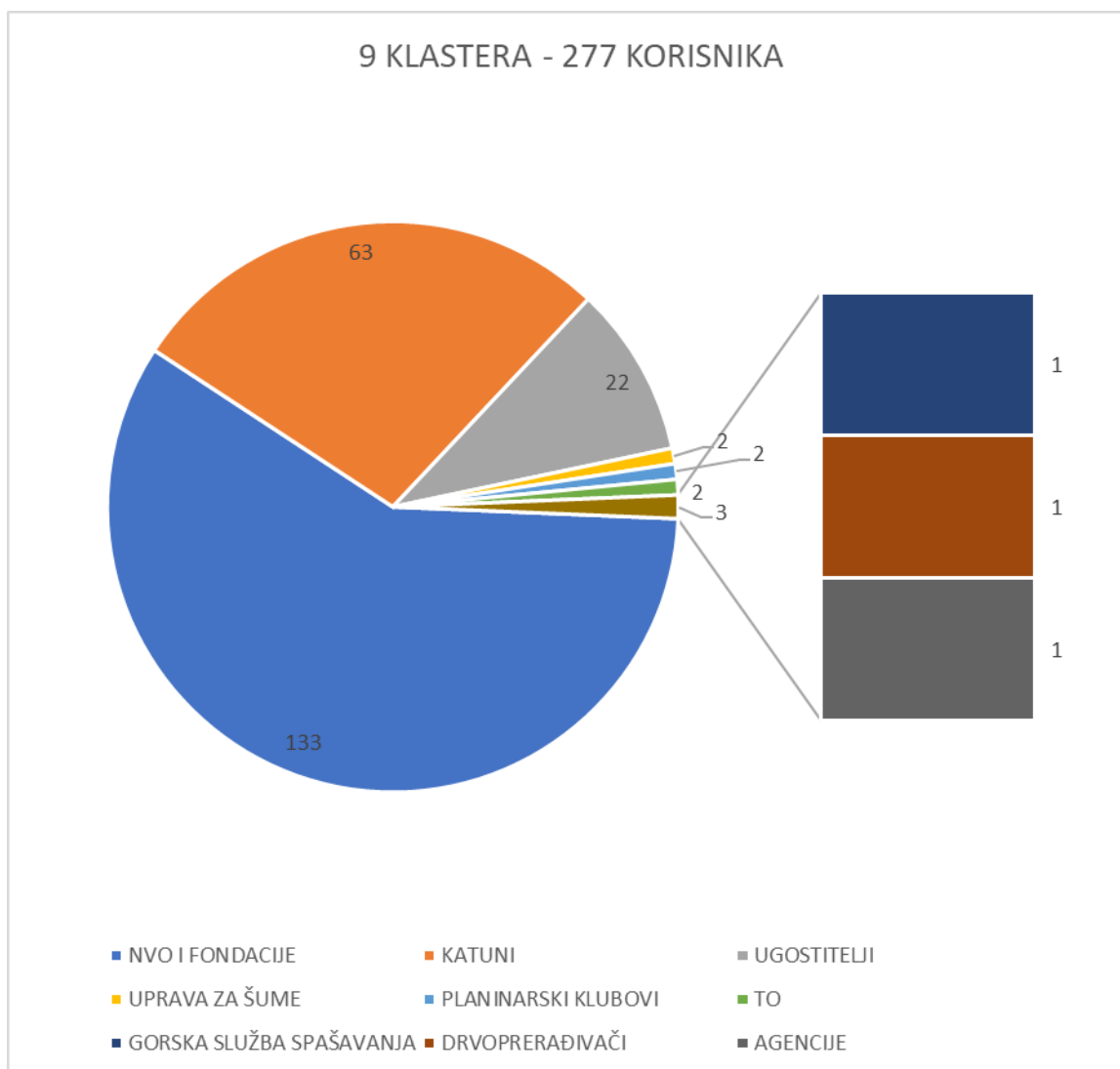
Od ukupne površine Nacionalnog parka 16.630 ha, velika površina je pod šumama (šumska vegetacija 7.875 ha, šumsko zemljište 625 ha, nije šuma nije šumsko zemljište 8.130 ha).

Raznovrstan floristički sastav, bogatstvo šumskog i ljekovitog bilja, ograničena primjena pesticida, šumski kompleksi, predstavljaju značajan resurs i potencijal za značajnije rezultate u pčelarskoj proizvodnji.

Postoje značajni resursi samonikle šumske borovnice i drugih šumskih plodova. Prema ranijim ispitivanjima, borovnica u ovom kraju je specifičnog sastava i izuzetnog kvaliteta. Procijenjeni rod je između 500-800 tona godišnje. Područje je bogato i drugim vrstama šumskih plodova (gljive, jagode, ogrozd, malina, kupina, divlje voćke i dr.), kao i brojnim vrstama ljekovitog bilja. Prirodni potencijali Parka koji se mogu turistički valorizovati, posebno su pogodni za razvoj turizma zasnovanog na prirodi što se odnosi na planinarenje, sportski ribolov i biciklizam. Veliki broj planinskih vrhova i markiranih staza i biciklističke staze, dobra su osnova da se u njihovoj neposrednoj blizini razvije seoski, odnosno, katunski turizam. Izgradnja novih smještajnih kapaciteta, ili sanacija već postojećih (obnavljanje starih kamenih kuća i kula), sa ponudom domaće hrane, uz nove turističke proizvode i ponudu, značajno bi dopunile i unaprijedile turističku ponudu.

Park će ostvarivati prihode, nakon usvajanja Programa objekata privremenog karaktera, davanjem u zakup zemljišta u državnoj svojini radi postavljanja privremenih objekata i od postavljanja objekata privremenog karaktera na zemljištu u privatnoj svojini, kao i od stalnih objekata koji se bave turističko-ugostiteljskim djelatnostima shodno Odluci o visini i načinu plaćanja naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova, obavljanju djelatnosti i pružanju usluga. Na osnovu Programa objekata privremenog karaktera koji donosi Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine, biće dati uslovi za korišćenje prostora (zemljišta) za izgradnju i postavljanje privremenih objekata u skladu sa režimima, kriterijumima, smjernicama i namjenama površina. Ovaj Program se donosi na period od pet godina, a cilj je zaštita prirodne baštine, pejzaža i kulturnih dobara koje čine izuzetne vrijednosti NP Prokletija. Programom će se utvrđivati i određivati pravila kojima se identifikuju područja/lokacije (zone) sa načinom korišćenja lokacija i načinom postavljanja objekata privremenog karaktera. Program će sadržati lokacije (zone) i smjernice sa urbanističkim uslovima za postavljanje privremenih objekata (kao i vrste, oblik i dimenzije privremenih objekata). JP za nacionalne parkove će na osnovu Uredbe o povjeravanju dijela poslova Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine javnom preduzeću za upravljanje morskim dobrom Crne Gore i Javnom preduzeću za nacionalne parkove Crne Gore izdavati urbanističke uslove.

Tokom analize rada i statusa lokalnih zajednica koje svoje poslovanje vezuju za područje NP Prokletije, utvrđene su okvirne brojke koje govore da tamo postoji 9 klastera u okviru kojih djeluje 227 korisnika sa statusom pravnog ili fizičkog lica. Najbrojniji klaster su NVO i Fondacije-133, zatim katuni-67, ugostitelji-22, dva planinarska kluba, dvije lokalne turističke organizacije i dr.

Grafikon 1: Prikaz identifikovanih klastera na području NP Prokletije

1.7. PROSTORNA IDENTIFIKACIJA PLANSKIH NAMJENA I REŽIMA KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA

Prostorni plan posebne namjene za NP Prokletije daje strateške smjernice i određuje zoniranje Parka, kako bi se definisala namjena površina. Definisanje pojedinih zona zasniva se na geološko-geomorfološkim, hidrografskim, florističkim, faunističkim i drugim prirodnim i kulturnim vrijednostima, s ciljem njihovog povezivanja u cjeline ili komplekse.

Cjelokupno zoniranje integriše potrebe zaštite i potrebe razvoja turizma unutar Parka, s posebnim osvrtom na upravljanje posjetiocima. Cilj je zaštita najvažnijih prirodnih vrijednosti, ublažavanjem antropogenih uticaja, kroz direktnu fizičku zaštitu, ali i kroz ograničenja i kontrolu korišćenja čitavog područja. Koncept zoniranja je u skladu s postojećim Prostornim planom posebne namjene za NP Prokletije.

1.7.1. ZONIRANJE NP PROKLETIJE

Prostornim planom posebne namjene za NP Prokletije definisane su zone zaštite sa granicama rasprostranjenja. Zoniranje NP Prokletije je definisano shodno Zakonu o zaštiti

prirode i izdvajaju se dva rezervata, tri odvojena područja definisana sa I stepenom zaštite, područje II stepena zaštite i četiri odvojena područja sa III stepenom zaštite.

U skladu sa navedenim kriterijumima utvrđena su sledeća područja koja su podijeljena po stepenima zaštite:

- Posebni rezervat prirode „Volušnica“,
- Posebni rezervat prirode „Hridsko jezero“

Zona I stepena zaštite – stroga zaštita. Predstavlja prirodne vrijednosti zbog kojih je ovo područje stavljeno pod zaštitu, a to su prvenstveno šume koje čine preko 50% teritorije ovog Parka. Granica zone I stepena zaštite obuhvata:

- Područja: Trojane, Grbaje, Karanfila, Ropojane i Belića;
- Bor, Podkobilu, Malu Šćapicu i V. Šćapicu;
- Feratovića Horolac, Maja Horolac, Mali Bjelaj, Veliki Bjelaj, Ujkov krš, Maja Bogićevicu, Krš Bogićevicu, Omerov krš, Tepsijicu, dio Hridske gore i dio Velikog hrida.

Zona II stepena zaštite - aktivna zaštita. Zastupljenost vrsta i staništa po osnovu Bernske konvencije i EU direktive o staništima i tu pripadaju područja:

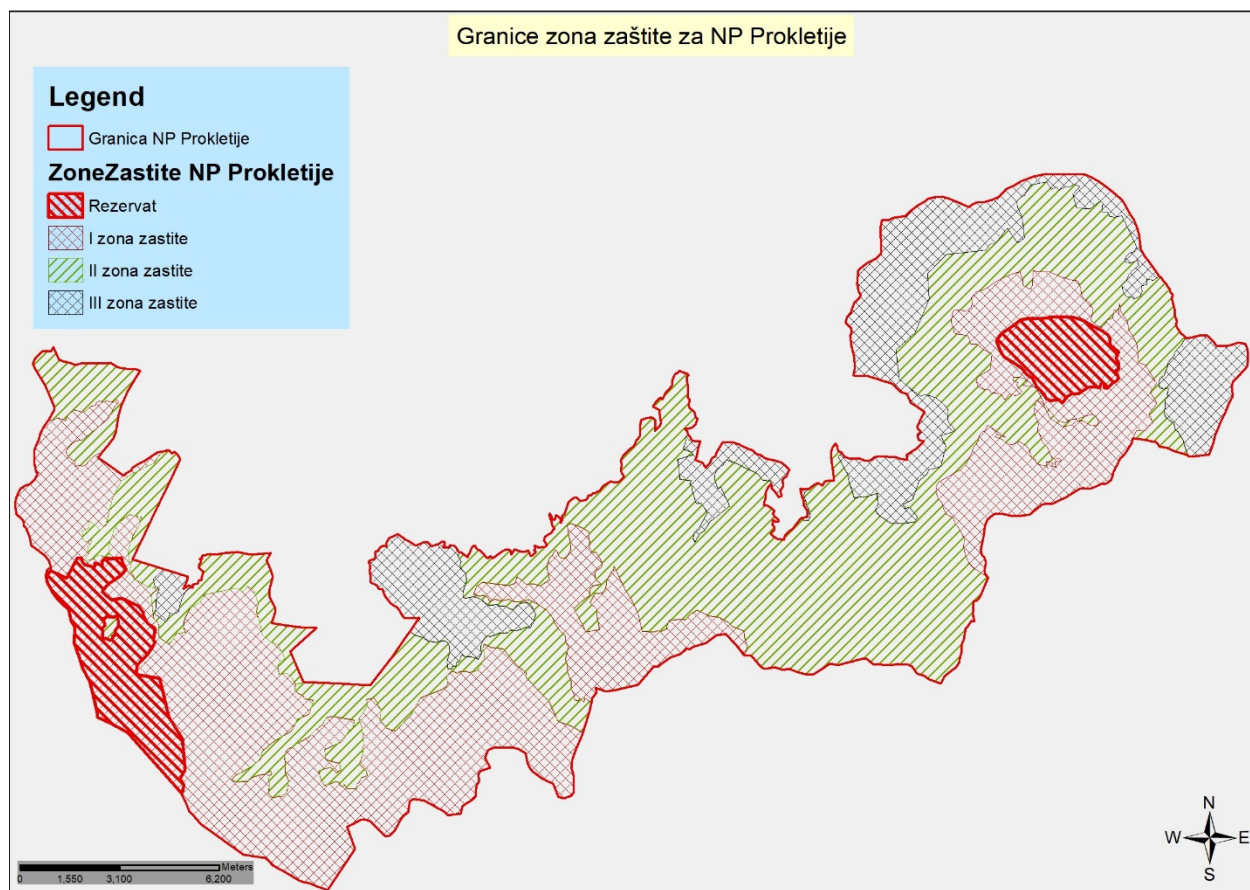
- Godiju, Jagnjičar, Konjski krš i katun Baljice (St. karaula), katun Volušnica, područje katuna: Ahmedmujovića, Tomini ravni ključ, Ravni ključ, Bistrica i Popadija.

Zona III stepena zaštite (održivo korišćenje). Prostorna distribucija postojeće i planirane infrastrukture, ali i drugih postojećih ili planiranih objekata koji mogu imati uticaj na vrijedna prirodna staništa i vrste NP Prokletije obuhvata:

- lokalitet Škala, katune na Boru, lokalitet Ćarišta i katun Zarunica;
- katune Jasenice sjever i Jasenica jug, srednji dio doline Jaseničke rijeke, donji dio doline Adem-begovog potoka i dio lokaliteta Bungaja;
- katune: Horolac, Čekić, Ramin horolac, Sirova gora, Treskavac istok, Treskavac zapad, Treskavica, Temska, Babino Polje 1, Babino Polje 2, Babino Polje 3, Babino Polje 4, Babino Polje 5, Babino Polje 6, Babino Polje 7 i sjeveroistočni dio katuna Hridski stanovi;
- katun Bogićevica.

Zaštitna zona

Zaštitna zona nema karakter stroge zaštite i ona okružuje NP u njegovim administrativnim granicama. U njoj se mogu sprovesti aktivnosti da bi se obezbijedilo održivo korišćenje prostora i prirodnih resursa u široj zoni Nacionalnog parka. Zona ima funkciju zaštite, užeg područja Parka. U njoj se posebno štite pejzažno ambijentalne i estetske vrijednosti.

Mapa 1. Granice zona zaštite za NP Prokletije

2. OCJENA STANJA NACIONALNOG PARKA

2.1. SWOT ANALIZA

Na osnovu detaljne socio-ekonomske, kulturološke i analize stepena očuvanosti prirode na prostoru NP Prokletije, a na osnovu presjeka svih parametara može se izvesti analiza stanja (SWOT analiza) koja percipira:

PREDNOSTI - koje će se kroz mjere pojačati i iskoristiti za razvoj;

NEDOSTACI - koje treba prevazići gdje je to moguće;

MOGUĆNOSTI - za koje se treba pripremiti i iskoristiti ih u najvećoj mogućoj mjeri;

PRIJETNJE - koje će se nastojati svesti na najmanju moguću mjeru.

PREDNOSTI
Izuzetno povoljna geografska pozicija Parka koji je smješten između tri države, gdje u radijusu od 300 km živi preko 1.000.000 stanovnika;
Relativna blizina drugih turističkih centara, kao što je crnogorsko primorje i područja sjeverne Albanije i Kosova;
Dobra promocija Parka na međunarodnim berzama i sajmovima turizma, kao i unapređenje sistema marketinga i promocije korišćenjem savremenih digitalnih formi;
Trendovi turističkog tržišta pružaju mogućnost za razvoj održivog turističkog proizvoda, a koje u sinergiji sa poljoprivredom, zanatstvom i drugim uslugama doprinosi kvalitetu ukupne turističke ponude područja;
Značajno rastuća svijest i znanje o mogućnostima održivog razvoja i eko-turizma, kao i jačanje svijesti o neophodnosti očuvanja bogate prirodne i kulturne baštine područja;
Značajno unaprijeđena saradnja upravljača sa lokalnim strukturama u raznim segmentima;
Kulturna baština koja ilustruje bogatu istoriju ovog područja;
Tradicionalna arhitektura i brojni sakralni objekti iz različitih istorijskih epoha;
Povećano zanimanje za kulturnu baštinu;
Izgradnjom i proširenjem novih saobraćajnica značajno poboljšana dostupnost ovoj destinaciji;
Otvaranje putnog pravca Dinoša – Cijevna Zatrijebač (Plav-Gusinje-Podgorica preko Albanije);
Dobra povezanost sa parkovima u okruženju Albanija, Kosovo. Realizacija zajedničkih promotivnih aktivnosti.

NEDOSTACI
Na području Parka nema vidno obilježenih granice NP na terenu u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima
Nepostojanje digitalnog katastra i nedonošenje Programa objekata privremenog karaktera;
Loša infrastruktura u okviru granica Parka;
Nedovoljan broj feromonskih klopki za borbu protiv potkornjaka
Nedovoljna opremljenost Službe zaštite u slučaju izbijanja požara
Nedostatak turističke signalizacije;
Niz problema koji su prouzrokovani direktnim i indirektnim ljudskim aktivnostima i navikama u prošlosti;
Potreba zajednice za intenzivnijim privredno-društvenim razvojem, što nije u korelaciji sa

osnovnim premisama zaštite kao i misijom i vizijom očuvanja prostora Parka;
Nedovršeni i narušeni građevinski objekti;
Nedostatak relevantne, aktuelne i pouzdane informacije o pojedinim ekosistemima, staništima i vrstama;
Nedostatak međuinstitucionalne i međuresorske koordinacije i saradnje;
Nedostatak smještajnih kapaciteta za duži boravak turista na širem području Parka;
I dalje nedovoljna angažovanost domaćih struktura iz oblasti turizma za praćenje i transmisiju savremenih trendova razvoja u skladu sa praksama i iskustvima razvijenih evropskih država
Postojanje nelegalno sagrađenih objekata naročito na području Grebaje

MOGUĆNOSTI

Otvaranje putnog pravca Plav-Dečane;
Razvoj područja na principima održivog razvoja, a što se naročito odnosi na turizam i sa njim povezane djelatnosti;
Kroz ostvarenu i unaprijeđenu saradnju sa lokalnim strukturama otvara se niz mogućnosti za apliciranje i realizaciju različitih projekata od interesa za ovo zaštićeno područje;
Velike mogućnosti za razvoj kulturnog turizma;
Mogućnosti za razvoj zimskog turizma;
Mogućnosti apliciranja za projekte kod EU fondova, kao i za grantove koje u skladu sa Strategijom pametne specijalizacije raspisuje Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija u saradnji sa drugim ministarstvima u Vladi Crne Gore;
Potencijali za održivi razvoj farmakoterapije na bazi održivog korišćenja ljekovitog i aromatičnog bilja;
Korišćenje domaćih potencijala za razvoj svih oblika održivog turizma;
Mogućnosti za progresivnu promociju Parka na crnogorskom tržištu, koje je do sada u strukturi posjeta bilo vrlo slabo zastupljeno u poređenju sa posjetama iz inostranstva;

PRIJETNJE

Brojni faktori i rizici koji ugrožavaju diverzitet vaskularne flore na području Parka, uslovljeni antropogenim djelovanjem i drugim procesima;
Nelegalna gradnja na teritoriji Parka, naročito u dolini Ropojane i dolini Grebaje
Nelegalna sječa šume;
Sušenje šume izazvane klimatskim promjenama i djelovanjem potkornjaka
Pojava požara
Loše stanje postojeće putne infrastrukture
Narušavanje staništa kroz različite forme i oblike korišćenja prirodnih resursa;
Neadekvatan pristup i način sakupljanja ljekovitog i aromatičnog bilja što doprinosi ugrožavanju pojedinih populacija biljnih vrsta;
Prisutna negativna demografska kretanja i iseljavanje stanovništva, što se negativno reflektuje na lokalnu ekonomiju i tradicionalni sistem ekonomskog privređivanja;
Još uvijek neadekvatno stanje lokalnih puteva unutar granica Parka što doprinosi sprečavanju porasta broja korisnika uređenih pješačkih i biciklističkih staza;
Planirana dionica puta Plav-Dečani kroz područje Parka može imati negativan uticaj na predioni i ukupan ekosistem Parka;
Izgradnja MHE u okruženju i postojanje dvije MHE na području Parka;
Neadekvatno korišćenje zemljišta u privatnom vlasništvu;

Nizak nivo održivih investicija, što za posljedicu ima slabo razvijene turističke kapacitete;
Razvoj savremenih smještajnih kapaciteta namijenjenih za goste sa ino-tržišta;
Korišćenje AT vozila i njihov ulazak preko Albanije i Kosova
Mogućnost pojavljivanja zarazne bolesti afričke kuge svinja
Krivolov i uznemiravanje životinja

2.2. ANALIZA STANJA I PRITISCI

Flora i vegetacija

Planom upravljanja NP Prokletije za 2021-2025.godinu, akcentat je dat na istraživanje i kartiranje Natura habitata 7250* Zapadno balkanske alpijske tresave (*Narthecion scardic*). Reliktne umjereno bogate oromediteranske tresave visokih planina zapadnog Balkana sa dominacijom balkanske endemične i reklitne vrste *Narthecium scardicum*, koja predstavlja i ciljnu vrstu za implementaciju Panevropske ekološke mreže (PEEN), evidentirane su na tri lokaliteta. Na lokalitetima Krš Bogičevice i Veliki Bjelaj ustanovljena je reprezentativnost A – odličan, dok je na lokalitetu iznad Hridskog jezera ovaj tip habitata prisutan na manjoj površini sa ocjenom reprezentativnosti B - dobar. Sem popisa i utvrđivanju stanja dijagnostičkih vrsta, među kojima su i brojne biljke od nacionalnog i/ili međunarodnog značaja (*Narthecium scardicum* i *Pinguicula balcanica*, *Willemetia stipitata* subsp. *albanica*, *Dactylorhiza cordigera* subsp. *bosniaca*, *Pinus peuce*), urađena je inventarizacija značajnih taksona na staništima habitata i na drugim lokalitetima (Hrid, dolina Ropojane). Rezultati istraživanja značajne flore (endemska, zaštićena – Sl. list RCG 76/06, Bernska konvencija, Habitat direktiva, Eu IUCN Red List, CITES, IPA) potvrđuju brojnost taksona i pokrovnost populacija u skladu sa ocjenom reprezentativnosti habitata.

Na lokalitetu Veliki Bjelaj, koji je neposredno uz državnu granicu sa Albanijom, svjedočili smo prelasku granice ATV vozilima preko tresetnog staništa, što je direktan pritisak na habitat i ugrožavanje populacija koje ga čine. Ovo zahtijeva podizanje stepena kontrole u ovom dijelu Nacionalnog parka.

Šume i šumski ekosistemi

Stanje šuma na prostoru NP Prokletije moguće je sagledati pregledom analiza određenih činioca na osnovu kojih se mogu jasno uvidjeti različiti uticaji, prilike, posljedice i mogućnosti šumskih ekosistema.

Prema uzročniku oštećenja sve štetne faktore koji se javljaju u ovim šumama grupišu se u: faktori koji se sanitarnim i uzgojnim mjerama mogu kontrolisati, faktori koji se mogu kontrolisati neposrednim sanitarnim mjerama i faktori koji se mjerama zaštite mogu kontrolisati.

Abiotički štetni faktori izazivaju poremećaje i oštećenja koja nastaju pod uticajem nepovoljnih klimatskih i edafskih faktora. Kada su u pitanju biotički štetni faktori, u prvom redu su u pitanju razne biljne i životinjske vrste i fitopatogeni virusi koji izazivaju bolesti. Oštećenja stabala izazvana djelovanjem insekata prouzrokovana su prisustvom sipaca na deblu i granama. Štete prouzrokovane insektima su veoma važne i oslikavaju ukupno stanje na nivou Parka, dok pojedini lokaliteti (npr. širi reon Babinog polja, Hridske gore, Bogičevice) zavređuju detaljniju opservaciju i smatra se da su znatno ugroženiji od prikazanih rezultata. U šumama na području Parka štetni insekti se obično javljaju na stablima oštećenim od glodara, zatim na mjestima gdje su vršene sječe, ali na kojima poslije toga nije ustanovljen šumski red, zatim gdje je došlo do snjegoizvala, vjetroizvala, lomova i sl. Najviše ugrožene šume od potkornjaka su na području istočnog dijela Parka gdje su zastupljene četinarske šume. Sušenje od potkornjaka je evidentirano tokom 2023. godine na više lokacija ali ovo nije slučaj samo sa četinarskim šumama na području Parka već je sušenje od potkornjaka rašireno na sjeverni dio Crne Gore. Tokom 2023. godine, formirana je međuinstitucionalna Komisiju za utvrđivanje stanja i

definisanje mjera zaštite šuma od potkornjaka. Komisija je pripremila Izvještaj s planom aktivnosti od 2024. godine za prevenciju i zaštitu šuma. Aktivnosti uključuju monitoring šuma, postavljanje feromonskih klopki, uklanjanje oboljelih stabala i edukaciju lokalnog stanovništva. Negativni faktori na šumu ne djeluju pojedinačno, već sukcesivno. Djelovanje jednog faktora stvara predušlove za djelovanje nekog drugog štetnog faktora, koji ne bi bio prijetnja da nije do štetnog uticaja prvog faktora. Zbog toga je rano otkrivanje i reagovanje u cilju suzbijanja primarnih štetnih faktora najbolja zaštita. Možemo konstatovati da se šume na prostoru Parka nalaze u dobrom zdravstvenom stanju, i ako su evidentira veći broj žarišta sa sušenjem od potkornjaka. Svakako je neophodno preduzeti sve potrebne mjere biološke zaštite i kontrolisano suzbijanje širenja potkornjaka na prostoru ovog Parka.

Fauna

Beskičmenjaci

Monitoring dnevnih leptira započeo je 2023. godine. Fauna dnevnih leptira (*Rhopalocera*) prepoznata je kao veoma značajna za monitoring budući da su ovi organizmi najosjetljiviji na promjene ekoloških faktora, naročito onih koji su nastali antropogenim djelovanjima i klimatskim promjenama. Istraživanja su vršena na osnovu literalnih podataka, koji su upotpunjeni nalazom stanja na terenu. Pored monitoringa prisustva svih dnevnih leptira, posebno su sprovedene aktivnosti evidencije vrsta dnevnih leptira koji su zakonom zaštićeni, kao i Natura 2000 vrste. Na osnovu dosadašnjih rezultata istraživanja, područje NP Prokletije je značajno za očuvanje biodiverziteta ove grupe insekata. Dobijena lista dnevnih vrsta leptira ne može smatrati konačnom, te je neophodno nastaviti istraživanja i u narednom periodu.

Fauna vodozemaca i gmizavaca

Do sada JNPCG nije raspolagalo sa podacima istraživanja i monitoringa stanja vodozemaca i gmizavaca na području NP Prokletije. Upravo iz tih razloga je Planom upravljanja predviđen monitoring kako bi se sagledalo pravo stanje batraho- i herpeto faune, a na osnovu toga predložile mjere zaštite. Tokom 2023. godine realizovana su terenska istraživanja u cilju inventarizacije, određivanja distribucije faune vodozemaca i gmizavaca sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste. Istraživanja su pokazala da su populacije planinskog mrmoljka (*Ichtyosaura alpestris*) na Hridskom jezeru stabilne. Na lokalitetu Veliki Bjelaj konstatovano je više jedinki vrste *Bombina variegata* koja se nalazi na dodatku II Bernske konvencije i dodacima II i IV Evropske direktive o staništima i vrstama.

Trenutno u Javnom preduzeću za nacionalne parkove Crne Gore nije angažovan saradnik za herpetofaunu, iako je sistematizacijom predviđeno mjesto. U budućem vremenskom periodu treba razmotriti mogućnost zaposlenja ili angažovanja eksperta za herpetofaunu.

Fauna ptica

Planom upravljanja NP Prokletije za period 2021-2025. godina predviđen je monitoring ptica grabljivica, kako bi se stekao uvid u njihovo stanje, budući da su ove vrste važne za detektovanje promjena u životnoj sredini. Kako tokom prve dvije godine sprovođenja Plana u JNPCG nije bio angažovan stručni saradnik za ornitofaunu, istraživanja ove grupe ptica su započeta tek 2023. godine

Protokol monitoringa je utvrđen i radi se po metodi transekata i osmatranja iz tačke. S obzirom na važnost ovih vrsta ptica potrebno je od Centra za zaštitu i proučavanje ptica i Agencije za zaštitu životne sredine pribaviti podatke o istraživanjima koja su vršena u prethodnom periodu, kako bi se sagledalo stanje i dobila osnova za dalje istraživanje ptica grabljivica. Monitoringom iz 2023. godine na području Ropojane evidentirane su vrste: osičar (*Perenis apivorus*) i suri

orao (*Aquila chrysaetos*). Evidentiran je pritisak zarastanje visokoplaninskih pašnjaka uslijed napuštanja tradicionalnog stočarenja.

Fauna sisara

U periodu od 2020-2023.godine formirana je baza spelo-objekata prisutnih na teritoriji Parka. Baza se svake godine dopunjava i ažurira iz razloga što originalno dobijeni podaci iz „katastra speleo-objekata“ dobijeni od Agencije za zaštitu životne sredine nijesu sadržavali sve neophodne podatke za svaki pojedinačni objekat koji se nalazi na teritoriji Parka. Istovremeno formira se baza najvažnijih nadzemnih objekata važnih za očuvanje ove grupe faune, kao i godišnja istraživanja diverziteta slijepih miševa.

Praćenje porodica kuna nije dalo dalje rezultate od prvog registrovanja šarenog tvora (*Vormela peregusna*) i kune zlatice (*Martes martes*). Imajući u vidu ekologiju i ponašanje vrsta i činjenicu da *Mustelidae* imaju varijacije u pojavljivanju, a samim tim i registrovanju, istraživanja će biti nastavljena u budućem periodu.

Na vrhovima iznad dolina Grebaje i Ropojane povremeno se registruju male populacije 3-5 jedinki divokoze (*Rupicapra rupicapra balcanica*). Ova staništa su ekološki gledano idealna za ovu vrstu, ali su pod antropogenim pritiskom, budući da su ista veoma atraktivna za planinarske ture koje su intenzivirane posljednjih godina tokom ljetnjih mjeseci.

U dolini Grebaje koja predstavlja lokalitet reprodukcije mrkog medvjeda (*Ursus arctos*) primjećen je antropogeni pritisak, koji se ogleda u razvoju turističkih i ugostiteljskih objekata, te velikog broja turista koji ostavljajući ostatke hrane negativno utiče na ponašanje jedinki koje borave na ovom području.

Vode

U prethodnom periodu nije vršen monitoring od strane Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore na području NP Prokletija. Najznačajniji pritisci na hidrološke objekte u NP Prokletije predstavljaju male hidroelektrane na Babinopoljskoj rijeci koja protiče kroz Park. Postoje dvije male hidroelektrane Jara i Babino polje. Nacrtom Plana upravljanja Dunavskim slivom podaci ukazuju da površinske i podzemne vode ovog područja imaju dobar status i da nisu u riziku.

U narednom planskom periodu iniciraće se saradnja sa relevantnim institucijama, kako bi se dobilo početno stanje.

Materijalna kulturna baština

U granicama Parka stanje materijalnog kulturno-istorijskog naslijeđa odlikuje neistraženost arheoloških lokaliteta i nevalorizovano i nezaštićeno izvorno graditeljstvo u katunima.

U urbanim jezgrima Plava i Gusinja prisutna je djelimična očuvanost autohtonog graditeljstva. Neki stambeni objekti zadržavaju karakteristične elemente tradicionalne arhitekture, ali su na njima izvedene intervencije osavremenjivanja, kako bi se prilagodili modernom načinu života.

Unazad deceniju primjetan je trend izgradnje modernih novih kuća, koje često ostaju prazne, tokom većeg dijela godine, a vlasnici dolaze samo ljeti na odmor i koriste ih otprilike mjesec dana. U posljednje vrijeme uočavaju se, iako usamljeni primjeri, rekonstrukcije kula koje su urađene tako da su ispoštovani konzervatorski uslovi, što se tiče spoljašnjeg izgleda. Raspoloživi oblici naslijeđene tradicionalne arhitekture u katunima sa dugom tradicijom stočarskog privređivanja se postepeno napuštaju ustupajući mjesto eko katunima koji se koriste u funkciji turizma.

U minulom planskom periodu započeto je istraživanje i dokumentovanje tradicionalnog katunskog graditeljstva na prostoru Parka, čiji će finalni rezultati pokazati ukupnu sliku stanja, brojnost i vlasništvo objekata. U kontaktu sa lokalnim stanovništvom prikupljeni su podaci o vlasništvu evidentiranih objekata, kao i o većem broju katuna za koje predstoji terensko

istraživanje.

Nematerijalna kulturna baština

U ovim krajevima je prisutan odliv stanovništva što rezultira prisustvom uglavnom starije populacije. Ovo područje predstavlja specifičnu mješavinu tradicionalnih i modernih vrijednosti, koja se očituje u različitim aspektima života od arhitekture do sklapanja braka. Očuvanje starih zanata, koji su inače ugrožena kategorija, takođe je značajno, tako da žene u svojim domovima izrađuju kompletnu nošnju za nevjeste „Alaturko“, koja odgovara svadbenim običajima. Sve ovo stvara jedinstvenu atmosferu koja istovremeno odražava duboko ukorijenjeno kulturno nasljeđe i suočava se sa modernim promjenama i migracijama stanovništva.

Nastavljeno je stručno istraživanje – rekognosciranje, identifikovanje i dokumentovanje nematerijalne kulturne baštine. Markiran je elemenat iz običajne prakse „Pahanje“ strižbe ovaca u plavsko-gusinjskoj oblasti. Upravi za zaštitu kulturnih dobara upućena je inicijativa za uspostavljanje zaštite ovog nematerijalnog kulturnog dobra s ciljem njegove stručne zaštite. Inicijativa je prihvaćena od strane ove institucije.

Vršeno je i prikupljanje tradicionalnih gastronomskih recepata za koje su popunjeni NKN upitnici. U fokusu istraživanja je i izrada autentičnih plavsko-gusinjskih ćilima za koje se prikupljaju podaci od nosioca nematerijalnog kulturnog nasljeđa.

Dosadašnji rezultati na polju nematerijalne kulturne baštine prezentovani su kroz konkretne primjere dobre prakse, koja se sprovodi u okviru Nacionalnih parkova Crne Gore. Na multidisciplinarnoj naučnoj konferenciji Nematerijalno kulturno nasljeđe i održivi turizam - Mogućnosti i izazovi 2003-2023. predstavljen je rad pod nazivom „Značaj JPNPCG u očuvanju, valorizaciji i prezentaciji nematerijalnog kulturnog nasljeđa kroz turističku održivost“, a u toku je i izrada Zbornika sa Konferencije u kojem će biti publikovan.

Edukacija i interpretacija

Edukacija u NP Prokletije je usmjerena prema svim korisnicima (školskoj populaciji, posjetiocima i lokalnom stanovništvu) kroz organizovanje edukativnih i tematskih radionica, stručnih predavanja, edukativnih šetnji, obilježavanje značajnih ekoloških datuma ili organizovanje različitih akcija (čišćenja, pošumljavanja i sl.). Edukativna predavanja se realizuju u Centru za posjetioce koji se nalazi u Gusinju, koji je prilično malog kapaciteta, što predstavlja poteškoću u samoj organizaciji. Saradnja sa školama je dobra, ali postoji problem prilikom organizacija posjeta, koje su prvenstveno vezane za prevoz učenika.

U kontaktnoj zoni Parka, u gradskom jezgru Plava i Gusinja, urađena je edukativna staza „Kulturne rute“, koja obuhvata značajnije kulturno-istorijske spomenike ovog područja, te se u narednom periodu u saradnji sa TO Gusinje i TO Plav, planira njeno održavanje, unapređenje i promocija.

U Parku nema opremljenih i markiranih edukativnih staza, pa se u saradnji sa relevantnim institucijama za naredni period planira njihovo uspostavljanje, naročito u dolinama Grebaje i Ropojane. Na prostoru Parka postoje uređene dvije tematske staze. Tematska staza „Praistorijski crtež Magna mater - Velika majka“, zahtjeva dalje unaprjeđivanje. U sklopu IPA projekta Creative Twinning, u saradnji sa NVO CSTI Montenegro, sa kojom je od ranije uspostavljena saradnja na valorizaciji vrijednosti unutar nacionalnih parkova formirana je tematska staza „Od Glečera do Grebaje“, dužine 2,6 km.

U narednom periodu u svrhu unaprjeđivanja edukacije školske populacije osmisliće se i pristupiti izradi novih sadržaja (multimedijalna prezentacija, bojanka i edukativni listići) za šta će se tražiti saglasnost Ministarstva prosvjete, nauke i inovacija i Zavoda za školstvo. Edukativni kutak na veb-stranici Preduzeća obogatiće se novim sadržajima.

Interpretaciju je potrebno bolje razviti, jer se svodi na interpretaciju prirodnih i kulturnih

vrijednosti u Centru za posjetioce. U okviru strateške oblasti edukacija, interpretacija i promocija prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka pristupiće se analizi i prilagođavanju smjernica u planiranju budućih aktivnosti shodno preporukama IUCN organizacije.

U narednom periodu u saradnji sa lokalnim turistički organizacijama osmisliće se i sprovoditi ciljani interpretativni programi obilaska Parka (bazirane na prirodnim i kulturnim vrijednostima Parka) za različite ciljne grupe.

Promocija

Nacionalni park je u periodu od 2021-2023. godine promovisan na više načina uključujući objavljivanje promotivnih tekstova, organizovanje i učestvovanje na različitim vrstama događaja, te osmišljavanje i realizaciju edukativnih radionica u Centru za posjetioce u cilju promocije vrijednosti zaštićenog područja kod školske populacije.

Tokom 2023. godine obilježeni su značajni ekološki datumi i događaji organizovani u saradnji sa lokalnim subjektima. Turistička ponuda i vrijednosti Parka promovisani su u Centrima za posjetioce, kao i putem veb-sajta JPNPCG i na društvenim mrežama, facebook, instagram i youtube kanala. Nastavljena je saradnja sa NTOCG organizovanjem posjeta međunarodnih predstavnika medija. Promotivni tekstovi, fotografije i kratki video spotovi objavljuvani su u cilju popularizacije vrijednosti Parka. Povećan je broj pratilaca, kao i vidljivost i posjete profila JPNPCG na društvenim mrežama.

U narednom periodu nastaviće se sa unapređivanjem saradnje sa svim zainteresovanim subjektima u cilju efikasnije promocije turističke ponude Parka, posebno sa LTO i dijasporom, promovisanje turističke ponude putem medija, osmišljavanje programa posjete Parku, te unapređivanjem propagandnog i promotivnog materijala u okviru marketinga Preduzeća.

Turistička infrastruktura

Većina posjetioca u Park dolazi automobilima prolazeći kroz glavni ulaz u dolini Grebaje, gdje se nalazi uređen kontrolno-naplatni punkt. Na lokalitetu ne postoji parking prostor kojim upravlja Park, već posjetioci automobilima i autobusima dolaze do prostora na kojem je privatni parking u blizini restorana, dok se određeni broj posjetilaca vozila parkiraju u neobilježenim mjestima u dolini Grebaje. Tokom 2023. godine u saradnji sa Opštinom Plav postavljeni su kontrolno-naplatni punktovi u Ropojani i na Hridskoj krivini. Zbog bolje kontrole prostora i naplate ulaznica planirano je u narednom periodu izgradnja dva kontrolno-naplatna punkta na lokacijama Ribljak i Zarunice, kao i rekonstrukcija postojećeg kontrolno-naplatna punkta Gradine.

Centar za posjetioce, koji se nalazi u Gusinju, u narednom periodu potrebno je dopunjavati novim sadržajima. Analiza dosadašnjeg poslovanja, ukazuje na potrebu kvalitetne edukacije svih ciljnih grupa, za šta su prioritetno zaduženi prezentacijski centri. Za naredni period planirana je izgradnja još jednog Centra za posjetioce koji bi se nalazio u granicama Parka.

Na teritoriji Parka nalaze se tri planinarska doma: „Hrid“ u Babinom Polju, planinarski dom „Branko Kotlajić“ u dolini Grebaje koji je u vlasništvu PK „Radnički“ iz Beograda, kao i planinarski dom „Karanfil“, takođe u dolini Grebaje. U narednom periodu JPNPCG planira da dobije na korišćenje samo karaulu na lokalitetu Gradine, za šta smo poslali na mišljenje Vladi i resornom ministarstvu

U Parku postoji veći broj vidikovaca. Nalaze se na najatraktivnijim lokacijama, ali nijedan nije uređen. Planom se predviđa uređenje osmatračnica i vidikovaca: Tromeđa, Memina planina, Kofiljača, vrh Karaula, Vezirova Brada, Horolac, Bogićevica i Bor Radoničića.

Odmorišni mobilijar u Parku nije na zadovoljavajućem nivou i zahtjeva unapređivanje i redovno održavanje i obnovu. Sistem pješačkih staza je neophodno redovno održavati i po potrebi obnavljati markaciju, smjerkaze i informativne table.

U samom Parku postoje organizovane i obilježene biciklističke staze, ali se koriste i kolske i pješačke planinske staze. S tim u vezi, a radi unapređivanja ove turističke ponude neophodno je u saradnji sa biciklističkim savezom formirati staze za planinski biciklizam, i na njima postaviti odgovarajući informativni i odmorišni mobilijar.

Na putnim pravcima ka Parku i na ulazima u Park ne postoje najavne, glavne i ulazne table, koje bi upućivale posjetioce na Park. Sistem informativnih tabli u samom Parku je nedovoljan i zahtjeva postavljanje novih tabli kojima bi se posjetioci bolje informisali o njegovim prirodnim i kulturnim vrijednostima.

Glavne atrakcije u Parku nijesu dostupne osobama sa invaliditetom, te se će se adaptacijom Centra za posjetioce i izgradnjom novog planirati postavljanje rampi za njihov pristup.

Planirana je izgradnja dječijeg igrališta ispred Centra za posjetioce u Gusinju.

Turistička ponuda

Turistička ponuda Parka bazira se na aktivnom odmoru u prirodi i u skladu je sa principima održivog turizma. U svoju turističku ponudu Park je uključio iznajmljivanje štapova za hodanje, bicikala, šatora i krpilji. U narednom periodu neophodno je izvršiti servisiranje bicikala.

Veliki broj planinskih vrhova i markiranih staza i biciklističke staze, dobra su osnova da se u njihovoj neposrednoj blizini razvije seoski, odnosno, katunski turizam, sa ponudom domaće hrane, uz nove turističke proizvode i ponudu.

U cilju obogaćivanja turističke ponude Parka, u narednom planskom periodu planira se formiranje novog turističkog proizvoda „posmatranje ptica“, kao i novog proizvoda „posmatranje divljih životinja“.

Manifestacija „Dani borovnice“ održava se u saradnji sa Opštinom Plav, Centrom za kulturu Plav i sa TO Plav krajem jula i ima internacionalni karakter.

Nacionalni park Prokletije u saradnji sa turističkim organizacijama TO Gusinje i TO Plav, organizuju mnogobrojne pješačke i planinarske ture, poput Hamdove i Zijove staze, u kojima se uvijek iznova privuče veliki broj zainteresovanih. Planinarski pohod staze iznenađenja, Putaćama Hrida, kao i Posjeta Abdijinom jezeru, novi su prijedlozi u turističkoj ponudi koji su se realizovali tokom 2023. godine i čije se dalje promovisanje u saradnji sa lokalnim turističkim organizacijama planira i za ovu godinu.

U saradnji sa lokalnim turističkim organizacijama u toku zimskih mjeseci organizovaće se hodanje na krpiljama za sve zainteresovane posjetioce i lokalno stanovništvo i raditi na unapređenju i promovisanju ove turističke ponude.

Upravljanje posjetiocima

U Parku se obavljaju turističke i sportsko-rekreativne aktivnosti, koje po karakteru, obimu i načinu sprovođenja ne narušavaju prirodne i radom stvorene vrijednosti. Park je otvoren tokom ljetnje turističke sezone kada se bilježi i najveći broj posjeta.

Naplata ulaza vrši se na kontrolno-naplatnim punktovima, kao i od strane nadzornika na određenim lokacijama. Kretanje posjetilaca dozvoljeno je na područjima i stazama koje su označene i namijenjene razgledanju i posjećivanju, a njihov broj se određuje na osnovu prodatih ulaznica. Tokom glavne sezone vrši se anketiranje posjetilaca u Centru za posjetioce čiji rezultati pokazuju strukturu, mišljenje, potrebe i očekivanja posjetilaca.

Dominantan je izletnički turizam organizovan u vidu jednodnevnih tura koje uključuju upoznavanje prirodnih i kulturno-istorijskih vrijednosti. Park posjećuju organizovane grupe planinara i turista. Najveći broj posjetilaca tokom ljetnjih mjeseci, od jula do oktobra, registrovan je u dolini Grebaje i vrhovima koji je okružuju, kao i na prostoru oko Hridskog jezera.

U skladu sa smjernicama zaštite prirode, na osnovu kojih bi se razvili mehanizmi praćenja i regulisanja broja posjetilaca uraditi studiju prihvatnih kapaciteta za najposjećenije lokalitete.

Međunarodni posjetioci pokazuju posebno interesovanje za ovo zaštićeno područje. U narednom planskom periodu u cilju privlačenja posjetilaca, osmisliti organizovane programe obilazaka Parka, kao i različite događaje i manifestacije kojima se promoviše znanje, umjeće i vještine lokalnih zajednica sa tog područja.

U skladu sa ciljevima zaštite, unapređivati turističku infrastrukturu, sistem kretanja i aktivnosti posjetilaca, te kvalitet doživljaja Parka za posjetioce. Raditi na unapređivanju i razvoju postojećih i kreiranju novih turističkih proizvoda (pješačenje na krpljama, edukativne i tematske staze, mjesta za kampovanje, kulturno-istorijske rute i sl.).

Saradnja sa nacionalnim organizacijama i institucijama

Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore kroz zakonske mehanizme i na osnovu strateško-planskih dokumenata ostvaruje saradnju sa brojnim organizacijama i institucijama na nacionalnom nivou. S tim u vezi u sferi zaštite prirode i biodiverziteta ostvaruje saradnju sa Agencijom za zaštitu životne sredine. Dosadašnja saradnja pokazala je nedostatak u procedurama razmjene podataka kao što je nedostavljanje rezultata istraživanja biodiverziteta od strane trećih lica, a koje bi doprinijele da se podignu upravljačke aktivnosti zaštićenog područja na veći nivo, naročito onih koje se odnose na biodiverzitet.

Od nadležnog Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera dobija se saglasnost na planove upravljanja, godišnje programe upravljanja, a na kraju svake kalendarske godine istom predaje Izvještaj o radu i realizovanim programskim aktivnostima za svih 5 (pet) nacionalnih parkova. Vršiti druge aktivnosti koje proističu iz nadležnosti resornog ministarstva.

JPNPCG ostvaruje saradnju i sa drugim ministarstvima, a prije svega sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvo prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine, Ministarstvom prosvjete, nauke i inovacija, Ministarstvom kulture i medija i dr. Nacionalni parkovi saraduju sa Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju koji vrši redovan monitoring kvaliteta voda, vazduha i ostalih parametara.

Kao rezultat saradnje sa Fondom za zaštitu životne sredine Crne Gore (Eko-fond), dobijena je donacija Ekofonda za nabavku opreme za rendžersku službu za potrebe spašavanja i požara za svih pet nacionalnih parkova u ukupnom iznosu od 153.000,00 €

Služba za projekte i međunarodnu saradnju je u saradnji sa Opštinom Plav organizovala sastanak sa predstavnicima nevladinih organizacija koje djeluju na teritorijama opština Plav i Gusinje a u cilju adekvatne zaštite Nacionalnog parka Prokletije i promocije njegovih prirodnih i kulturnih vrijednosti. U tom smislu, dogovorena je zajednička saradnja na projektima koji bi se pripremali i implementirali u okviru EU fondova, a i konkursa koje raspisuju drugi strani i domaći donatori.

Saradnja sa međunarodnim organizacijama i institucijama

JPNPCG kontinuirano ostvaruje saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama, ali uvijek ima prostora za njeno unapređivanje. Važno je naglasiti i da većina međunarodnih organizacija funkcioniše na principu plaćanja redovnih godišnjih članarina. Npr. EUROPARC Federaciji JPNPCG nije uplaćivalo članarinu od 2019.godine uslijed nedostatka finansijskih sredstava, što onemogućava njegovo aktivno učešće na konferencijama, studijskim posjetama, zajedničkim projektima i sl. Članarina prema IUCN organizaciji je uplaćena u toku 2023.godine, što je omogućilo ponovno pokretanje saradnje i učešće na IUCN konferenciji za Evropu i Sjevernu i Centralnu Aziju. Kao primjer dobre saradnje navodimo saradnju sa međunarodnom nevladinom organizacijom Parkovi Dinarida.

U kontekstu međunarodne saradnje, služba za projekte i međunarodnu saradnju je unaprijedila svoje kapacitete prisustvom treninzima i zaposlenjem još jednog lica sa iskustvom u pripremi i

implementaciji projekata i na taj način je i prošireno polje istraživanja donatora i konkurisanja. Konkurisano je na poziv Japanske ambasade sa ciljem unapređenja rada službe zaštite putem nabavke motornih sanki, te podrške lokalnoj zajednici kroz intervencije na terenu. Projekat nije prihvaćen ali će forma biti korištena za dalje konkurisanje.

Pripremljena je aplikacija u sklopu Interreg Danube Region Programme koja za cilj ima oporavak staništa koja su značajni koridori za krupne sisare, sa projektnim budžetom parkova od 137.410,00 €

Parkovi učestvuju i u projektu koji sprovodi FAO Mountain Partnership Secretariat kroz volontersku stručnu podršku u prikupljanju podataka koje će dalje obraditi Univerzitet "La Sapienza" Italija. Cilj ove analize je unapređenje kvaliteta života lokalnih zajednica planinske regije kroz održivo upravljanje prirodnim resursima.

JPNPCG su u svojstvu korisnika uključeni u projekat koji je podnesen na konkurs u okviru prekograničnog program IPA Crna Gora – Albanija. Naziv projekta je "Prokletije-Bjeshket e Namuna Eco-Museum, promotion and protection of the natural and cultural heritage that knows no borders". Glavni cilj projekta je razvoj živog prekograničnog eko-muzeja, kao alata za promociju i zaštitu prirodnog i kulturnog nasljeđa Prokletije-Bjeshket e Namuna prekograničnih regiona i socio-ekonomski razvoj zajednice. Sa crnogorske strane glavni partner je NVO Green Home.

Aplicirano je i na konkurs Ambasade Češke Republike a koji je usmjeren na saradnju sa lokalnom zajednicom u oblasti održivog razvoja u zaštićenim područjima Prokletija i Bjelasice.

Saradnja sa lokalnim zajednicama

Prioritet u radu JPNP je unapređenje saradnje sa lokalnim zajednicama i reprezentativnim predstavnicima koje se ostvaruju kroz različite modalitete.

S tim u vezi Nacionalni parkovi su organizovali tematske sastanke sa predstavnicima lokalnih samouprava koje administrativno zauzimaju prostore nacionalnih parkova, LTO Plav i Gusinje, predstavnicima turističke privrede, reprezentativnim predstavnicima lokalnih struktura i drugih relevantnih subjekata. U periodu 2021-2023. godine je održan kontinuitet u radu socio-ekonomskih foruma. Tokom 2023. godine je formirana baza podataka koja je poslužila za unapređenje rada upravljača sa lokalnim zajednicama, kao i održavanje tematskih sjednica u skladu sa definisanim klasterima.

Na osnovu analize kao ograničavajući faktori u radu sa lokalnim zajednicama identifikovani su sljedeći faktori:

- Nedefinisani odnos u vezi granica Nacionalnog parka i njihove granice sa granicama Uprave za šume;
- Stalno prisutna opasnost od nelegalne sječe i nelegalnog lova;
- Bolesti šumskih ekosistema koja su u vidu potkornjaka eskalirala u ovoj godini;
- Nelegalna gradnja na pojedinim lokalitetima (dolina Grebaje, Ropojane i dr);
- Nepostojanje digitalnog katastra;
- Nepostojanje Plana privremenih objekata (nijesu obezbijeđene digitalne podloge) što otežava socio-ekonomski razvoj i privredne aktivnosti kod domicilnog stanovništva i pravnih lica koji se bave ekoturizmom;
- Nesrazmjerna očekivanja lokalnog stanovništva i lokalne privrede od generisanja značajno većih prihoda od Nacionalnog parka, a koja ne korespondiraju sa ciljevima zaštite, niti osnovnim premisama zbog kojih je ovo područje proglašeno nacionalnim parkom;
- Još uvijek nedovoljno razvijen nivo svijesti o značaju zaštite u Nacionalnom parku kod pojedinih struktura, a koje predstavljaju recidive prošlih vremena;

- Neadekvatna i nefunkcionalna povezanost poljoprivrede sa turizmom na području Plava i Gusinja;
- Neophodno uređenje i bolja promocija pješačkih i biciklističkih staza
- Nedostatak administrativnih kapaciteta u samom Parku koji bi mogao intenzivirati i unaprijediti rad sa lokalnim zajednicama.

Socio-ekonomski forumi

U prethodnom planskom periodu u svih 5 (pet) nacionalnih parkova formirani su Socio ekonomski forumi koji imaju savjetodavnu ulogu.

Isti su formirani sa ciljem unapređenja svih oblika saradnje sa lokalnim strukturama, sa generalnim ciljem veće inkluzivnosti prilikom donošenja planova, programa i njihove implementacije. U njihovom formiranju korišćene su tehničke preporuke i smjernice od strane svih relevantnih međunarodnih institucija i organizacije (IUCN, WWF, UNESCO i dr.) i formalno implementirane najbolje upravljačke prakse iz razvijenih evropskih zemalja.

Učešće lokalnih struktura u upravljačkim okvirima zaštićenih područja je tekovina koju baštine države EU i kroz formiranje Savjeta (kao neformalnih tijela) JPNPCG je nastoji da u skladu sa geografskim i socijalno ekonomskim specifičnostima svakog područja ponaosob prati savremene trendove.

Cilj savjeta je povećanje transparentnosti u radu, kao maksimalnu participativnost lokalnih struktura prilikom kreiranja politika zaštite i održivog razvoja.

Rad savjeta imao je svoj kontinuitet u prethodnom periodu, a u programskoj 2023.godini njihov rad je izdignut na viši nivo. Formirana je baza podataka koja broji 9 klastera i uključuje niz različitih udruženja i organizacija. Sa istim su održana dva tematska sastanka. Prvi se odnosio na upravljanje šumskim ekosistemima, a drugi na analizu rezultata turističke sezone, pritiske i prijetnje. Do kraja kalendarske godine planirano je održavanje još jednog tematskog sastanka sa lokalnim zajednicama na području Parka. Ovako definisani i formirani klasteri predstavljaju dobru osnovu za aktivnu participaciju lokalnih struktura u radu Parka i realizaciju brojnih zajedničkih aktivnosti na zaštiti i održivom razvoju područja.

Fizička zaštita Parka

Imajući u vidu površinu Parka, njegovu otvorenost, konfiguraciju terena i nepristupačnost u pojedinim zonama, broj angažovanih radnika koji rade na poslovima fizičke zaštite trebalo bi da bude veći. S tim u vezi potrebno je povećati broj izvršilaca u ovoj Službi za tri (3) novo zaposlenih.

Veći broj zaposlenih u Službi zaštite pored svojih redovnih poslova na zaštiti prirodnih dobara radi i poslove na naplati naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova. Poseban problem koji otežava rad Službe zaštite je razuđenost terena, a svaki dio terena je potrebno konstantno kontrolisati. Služba fizičke zaštite glavne aktivnosti usmjerava na sprječavanju protivpravnog korišćenja prirodnih dobara Nacionalnog parka (sječa šume, nedozvoljena gradnja, nezakonitog lova i dr.).

Zaštita se sprovodi 24h neprekidno po smjenama, pri čemu nadzornici svakodnevno evidentiraju sva dešavanja na prostoru Parka, sa posebnim angažovanjem na graničnom dijelu, kao i kretanje krupnih sisara i njihovu prihranu tokom zimskih mjeseci.

Svi zaposleni u Službi zaštite i u Službi za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture bili su u obavezi da svakodnevno prate i osmatraju teren, u cilju blagovremene prijave eventualnog požara, kao i ličnog intervenisanja u slučaju požara.

Tokom 2023. godine i saradnji sa EKO Fondom obezbijedena su sredstva za nabavku uniformi. U cilju bolje kontrole prostora neophodno je postaviti nove kontrolno-naplatne punkteve na lokalitetima Ribljak i Zrunice, kao i izvršiti nabavku dva terenska vozila.

Potrebno je produžiti rješenje o organizovanju rada unutrašnje službe zaštite od starane Uprave policije, na osnovu člana 196. stav 1. Zakona o opštem upravnom postupku.

Obilježavanje granica

NP Prokletije nema jasno definisane i obilježene granice, što predstavlja veliku prepreku i izazov za zaštitu i upravljanje prostorom Parka. S tim u vezi, upućena je inicijativa organima državne uprave nadležnim za poslove šumarstva i zaštite životne sredine, organom uprave nadležnom za poslove katastra i opštinama na čijoj se teritoriji nalazi Park za delegiranje člana u svrhu formiranja radnog tijela koje će procijeniti finansiranja, budžet i dinamiku za utvrđivanje i obilježavanje granica Parka. Do pisanja ovog Programa i nakon slanja urgencije na već poslatu inicijativu, Uprava za katastar i državnu imovinu nije delegirala člana, te samim tim nije ni formirano radno tijelo.

Otpad

U cilju zaštite prostora od formiranja nelegalnih odlagališta otpada na području Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture svakodnevno obavlja aktivnosti u cilju sanacije predjela gdje se formiraju nelegalna odlagališta, pri čemu se prikupljaju podaci o zoni Parka, lokaciji, veličini deponije, vrsti otpadnog materijala i da li je pristupačno mjesto za odvoz otpada. Služba ambijentalne higijene redovno vrše aktivnosti u cilju održavanja prostora Parka čistim, ali je dodatna pomoć svih zainteresovanih subjekata i ekološki odgovornih građana uvijek dobrodošla.

Antropogeni pritisci na području Parka uglavnom su izraženi kroz nesavjesno odlaganje otpada koji predstavljaju veliki pritisak na životnu sredinu. Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore prepoznaje važnost održivog upravljanje otpadom naročito zbog vidljivih uticaja otpada po zdravlje i životnu sredinu.

U toku 2023. godine predložen je Nacrt državni plan upravljanja otpadom za Crnu Goru za period 2023 – 2028. godina, kao i Izvještaj Strateške procjene uticaja na životnu sredinu za Državni plan upravljanja otpadom za period 2023-2028. godina. Takođe, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore organizuje akcije uklanjanja otpada sa prostora Parka povodom obilježavanja značajnih ekoloških datuma u cilju podizanja svijesti javnosti o značaju očuvanja prirode zaštićenih područja.

U narednom periodu nastaviće se sa preduzimanjem mjera i aktivnosti koje sprovodi Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture, i Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj kroz praćenje važeće strateške dokumentacije koja se tiče upravljanja otpadom - Državni plan upravljanja otpadom i lokalni planovi za upravljanje komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom, kao i kroz Zakon o upravljanju otpadom i Zakon o komunalnim djelatnostima.

2.3. SMJERNICE ZA NAUČNO-ISTRAŽIVAČKI RAD

U narednom periodu potrebno je nastaviti sa naučno-istraživačkim istraživanjima na prostoru Nacionalnog parka jer i dalje ne postoje kompletni podaci o stanju biodiverziteta, a mnogi podaci su zastarjeli i potrebno ih je dopuniti novim istraživanjima. Sa aspekta upravljača veoma je važno imati dobar uvid u kompletno stanje i status značajnih populacija i vrsta flore i faune, kao i stanja ekosistema.

U prethodnom periodu započet je proces uspostavljanja Natura 2000 mreže u Crnoj Gori, pa će se daljim planiranim istraživanjima na uspostavljanju mreže, dobiti jasna slika o stanju staništa i

vrsta od značaja. Takođe će se stvoriti preduslovi za adekvatan način upravljanja definisan EU standardima.

Javno preduzeće za nacionalne parkove će podstaći i afirmisati svaki naučno-istraživački projekat i rad za koji se naučne institucije i pojedini naučni radnici opredijele u narednom periodu, pri čemu će se pridržavati odredaba Zakona o zaštiti prirode (Sl. list CG br.51/08 i 62/13), a koje se odnose na pribavljanja dozvole od Agencije za zaštitu prirode.

Prioriteti koji se odnose na istraživanje i zaštitu prirodnih vrijednosti:

- Istraživanja flore i vegetacije, sa akcentom na: rijetke, endemične, reliktna i zakonom zaštićene vrste;
- Istraživanje populacije lokalnog endema *Draba bersticea*;
- Istraživanje procesa sušenja četinarskih šuma;
- Istraživanje patogenih gljiva i štetnih vrsta insekata koji prouzrokuju bolesti šuma;
- Istraživanje gljiva;
- Istraživanje mahovina;
- Istraživanja faune beskičmenjaka;
- Istraživanje biodiverziteta pećina i jama
- Nastaviti dalja istraživanja vrsta batrahofaune, herpetofaune, ornitofaune i faune sitnih sisara na području Parka u cilju dobijanja sveobuhvatnih podataka o bogatstvu diverziteta vrsta na ovom području.
- Identifikovanje i restauracija eventualno narušenih ekosistema;
- Implementiranje mjera zaštite komponenti biodiverziteta;

Smjernice koje se odnose na prioritete u vezi sa održivim razvojem:

- Podržavati sve vidove održivog turizma;
- Uspostaviti efikasan sistem upravljanja posjetiocima;
- Podrška i kreiranje tradicionalnog i održivog korišćenja prirodnih resursa od strane lokalnog stanovništva
- Podržavati socio-ekonomski i kulturni razvoj ovog regiona
- Edukacija lokalnog stanovništva i posjetilaca

3. VEZA SA PLANOM UPRAVLJANJA NP PROKLETIJE 2021-2025

U periodu 2021-2025. godina, skup strateških ciljeva definisanih Planom upravljanja, koji proizilaze iz dugoročne vizije, biće vodič za planiranje i sprovođenje konkretnih aktivnosti upravljanja. Strateški ciljevi su posebne izjave o rezultatima koje Uprava JPNPCG nastoji da ostvari u petogodišnjem periodu.

Set strateških ciljeva upravljanja se direktno odražava na operativne programe upravljanja, koji sadrže ciljeve upravljanja i aktivnosti. Takav pristup omogućava integrisanje i usklađivanje složenih zahtjeva efikasnog upravljanja Parkom, u koordinisan koncept upravljanja. Godišnjim programom upravljanja predviđeni su rokovi izvršenja za svaku pojedinačnu aktivnost iz seta strateških ciljeva, indikatori, kao i definisani nosioci njihovog izvršenja.

3.1. STRATEŠKO OPREDELJENJE – VIZIJA

VIZIJA

Nacionalni park Prokletije, jedinstveni planinski masiv, je mjesto očuvanih univerzalnih prirodnih fenomena i ukupnih vrijednosti područja, koji su okvir razvoja održivog turizma zasnovanog na prirodi i tradicionalnosti. Park je primjer dobrog upravljanja kroz blisku saradnju lokalnih zajednica i razvoj lokalnih ekonomija.

3.2. STRATEŠKI CILJEVI ZA UPRAVLJANJE NP PROKLETIJE

Strateško opredjeljenje Parka se zasniva na strogoj zaštiti životne sredine i valorizaciji zaštićenog prostora na principima održivog razvoja, posebno kada su u pitanju turizam i poljoprivreda.

Strateško opredjeljenje Plana upravljanja zasniva se na setu strateških oblasti i u vezi sa tim definisanih ciljeva. Ovakvim pristupom će se obezbijediti neometano funkcionisanje i integrisanje različitih ciljeva u jednu cjelinu. Postavljeni koncept čini set strateških oblasti:

1. **Istraživanje, praćenje, obnova i unaprjeđenje ekosistema, staništa i vrsta**
2. **Očuvanje, unaprjeđenje i promocija kulturno-istorijskih i etnografskih vrijednosti i potencijala**
3. **Edukacija, interpretacija i promocija prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka**
4. **Turizam zasnovan na aktivnom odmoru u prirodi**
5. **Saradnja sa nacionalnim i međunarodnim organizacijama i institucijama i lokalnim zajednicama**
6. **Efikasna kontrola prostora Parka**

Definisanjem ovih strateških ciljeva omogućava se povezivanje različitih strateških oblasti, što je neophodan preduslov za uspješno i efikasno upravljanje prostorom Parka. Ovako postavljen koncept upućuje na zaključak da je ovaj prostor predisponiran za model održivog korišćenja.

3.3. PROGRAM UPRAVLJANJA ZA 2024. GODINU - DINAMIKA I REALIZACIJA

Strateške oblasti i ciljevi u Programu upravljanja izvedeni su iz Plana upravljanja NP Prokletije 2021- 2025. godina, kao i numeracija ciljeva i aktivnosti u narednim tabelama, koja je identična sa numeracijom u tabelama implementacije Plana.

Strateška oblast 1: Istraživanje, praćenje, obnova i unaprjeđenje ekosistema, staništa i vrsta	
Cilj 1.1.	Unaprjeđenje informacione baze podataka o flori nacionalnog Parka kroz literaturni i terenski rad , softverska nadogradnja i stručno usavršavanje saradnika
<i>Indikator cilja: Funkcionalna baza podataka o flori unaprijeđena (kvalitativno i kvantitativno) sa brojem novih unosa u odnosu na prethodni planski period</i>	
Aktivnost 1.1.2	Izraditi mobilnu aplikaciju u cilju boljeg monitoringa i prikupljanja podataka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena mobilna aplikacija</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Za potrebe monitoringa i prikupljanja taksonomskih i stanišnih podataka izradiće se mobilna aplikacija. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Prvi kvartal
Potrebno za realizaciju	Instalirana aplikacija za monitoring
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Napomena	Obzirom da aktivnost nije realizovana 2021. godine, uvodimo je u Program ove godine.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 1.1.3	Nastaviti inventarizaciju nacionalno i/ili međunarodno značajnih biljnih taksona u postojećoj bazi podataka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj inventarisanih biljnih taksona</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Nastaviće se sa unosom literaturnih i terenskih podataka u Excel-bazu, na sređivanju i sistematizaciji taksonomskih i drugih podataka, na nomenklaturnim usaglašavanjima unijetih taksona sa važećim evropskim listama (Flora Europaea, Catalogue of Life, The Euro+Med PlantBase i The Plant List). Definisanjem važećeg naziva (accepted name) riješiće se problem sinonima i utvrditi konačan broj popisanih taksona na nivou vrste i podvrste. Upoređivanjem sa EU IUCN listom utvrdiće se konzervacijski status taksona na nivou Evrope i na globalnom nivou. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Prikupljeni literaturni izvori, pet terena sa prevozom i smještajem.
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Napomena	Terani će se realizovati u sklopu aktivnosti 1.2.1. i 1.2.2.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>270,00€</i>
Aktivnost 1.1.5	Uraditi karte distribucije za prioritetne vrste
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj mapa distribucije prioritetnih vrsta</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Primjenom Qgis i Google earth programa izradiće se mape distribucije za odabrane rijetke taksone, od nacionalnog ili međunarodnog značaja. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>

Cilj 1.2	Utvrđeno nulto stanje povremenih kraških jezera (turloga) i zapadnobalkanskih alpijskih tresava (<i>Narthecion scardici</i>) potencijalnih NATURA 2000 staništa
Indikator cilja: Broj kartiranih potencijalnih NATURA 2000 staništa i definisano stanje dijagnostičkih vrsta	
Aktivnost 1.2.1	Kartirati stanišni tip *3180 Povremena kraška jezera (turlozi) na prostoru Ropojanskog jezera
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađene mape distribucije za stanišni tip *3180</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Identifikacija staništa će se raditi u skladu sa Priručnikom za identifikaciju tipova staništa Crne Gore od značaja za Evropsku Uniju. Biće određene: dijagnostičke vrste, njihova pokrovnost, pratilice i reprezentativnost. Dobiće se podaci za monitoring i prema potrebi sprovoditi mjere za sprječavanje vegetacijske sukcesije. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Dva terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Napomena	Obzirom da aktivnost nije realizovana 2021 godine, uvodimo je u Program ove godine.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>270,00€</i>
Aktivnost 1.2.2	Izraditi analizu stanja dijagnostičkih vrsta na stanišnom tipu *3180
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o stanju dijagnostičkih vrsta za stanišni tip *3180</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Uspostaviće se monitoring dijagnostičkih vrsta u svrhu očuvanja povoljnih stanišnih uslova za ciljne i ostale značajne vrste habitata. Na osnovu rezultata monitoringa uradiće se analiza stanja. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Dva terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Napomena	Tereni će se realizovati u sklopu aktivnosti 1.2.1.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 1.2.4	Izraditi analizu stanja dijagnostičkih vrsta na stanišnom tipu *7250
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o stanju dijagnostičkih vrsta za stanišni tip *7250</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Nastaviće se monitoring dijagnostičkih vrsta u svrhu očuvanja povoljnih stanišnih uslova za ciljne i ostale značajne vrste habitata. Na osnovu rezultata monitoringa uradiće se analiza stanja. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Tri terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Napomena	Tereni će se realizovati u sklopu aktivnosti 1.2.1.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Cilj 1.3	Unaprijeđen sistem kontrole ubiranje divlje flore u komercijalne svrhe
Indikator cilja: Broj evidentiranih kontrolisanih kontrola kroz aplikaciju	
Aktivnost 1.3.1	Izraditi mobilnu aplikaciju za rad na terenu
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena mobilna aplikacija</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Za potrebe monitoringa i prikupljanja podataka o ubiranju divlje flore u komercijalne svrhe izradiće se mobilna aplikacija. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Prvi kvartal
Potrebno za realizaciju	Mobilna aplikacija

Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Napomena	S obzirom da aktivnost nije realizovana 2023. godine, njena realizacija se planira za ovu godinu.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 1.3.2	Obučiti nadzornike za korišćenje mobilne aplikacije
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj obučениh nadzornika za korišćenje mobilne aplikacije</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U cilju lakšeg prikupljanja podataka o ubiranja ljekovite flore, samoniklog jestivog bilja i gljiva na prostoru NP obučice se nadzornici u Parku za korišćenje mobilne aplikacije. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Prvi kvartal
Potrebno za realizaciju	Mobilna aplikacija, obučeni nadzornici za korišćenje aplikacije
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Služba fizičke zaštite NP
Napomena	Aktivnost se nadovezuje na Aktivnost 1.3.1.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>100,00€</i>
Aktivnost 1.3.3	Kontrolisati stanje na terenu i unositi terenske podatke u bazu podataka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj izvršenih kontrola. Broj terenskih podataka unijetih u bazu</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Svi podaci koji se odnose na ubiranje divlje flore u komercijalne svrhe, dobijeni radom nadzornika na terenu, korišćenjem mobilne aplikacije, biće unijeti u bazu podataka, uradiće se analiza i kartografski prikaz. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Četvrti kvartal
Potrebno za realizaciju	Mobilna aplikacija, obučeni nadzornici za korišćenje aplikacije
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Služba fizičke zaštite NP
Napomena	Aktivnost se nadovezuje na Aktivnosti 1.3.1. i 1.3.2.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Cilj 1.4	Očuvani šumski ekosistemi
<i>Indikator cilja: Šumski ekosistemi bez negativnih pritisaka</i>	
Aktivnost 1.4.1	Pratiti zdravstveno stanje šumskih ekosistema na odabranim bioindikatorskim tačkama
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o sprovedenom monitoringu na mreži bioindikacijskih tačkaka</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Na utvrđenim bioindikacijskim tačkama izvršice se prikupljanje podataka o opštem zdravstvenom stanju šumskih ekosistema na prostoru PC Babino polje – Treskavac. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Dva terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Služba fizičke zaštite NP
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>270,00€</i>
Aktivnost 1.4.2	Sprovoditi monitoring dendrometrskih i ekoloških aspekata šumskih ekosistema
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o sprovedenom monitoringu dendrometrskih i ekoloških aspekata</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izvršice se prikupljanje podataka o zdravstvenom stanju šumskih ekosistema. Podaci će se prikupljati sa područja na kojima su evidentirane ili primijećene određene promjene u šumskim ekosistemima. Postavljanje feromona i feromonskih klopki u cilju suzbijanja i monitoringa štetnih vrsta potkrnjaka.

	Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Dva terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Služba fizičke zaštite NP
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>270,00€</i>
Aktivnost 1.4.3	Sprovoditi sanitarno-higijenske aktivnosti
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Količina doznačene drvene mase u šumskim ekosistemima</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izvršice se uklanjanje stabala u cilju zaštite i unapređenja sanitarno-higijenske funkcije šuma. Izvršice se uklanjanje: <ul style="list-style-type: none"> - stabala sa izrazitim simptomima zaraze, - izvaljenih i suvih stabala, snjegolomova i vjetrolomova, - stabala koja nemaju mogućnost daljeg razvoja - stabala koja ugrožavaju nesmetan prolaz posjetioca kroz Park i dovode u opasnost oštećenja materijalne- tehničke infrastrukture. Aktivnost će se sprovoditi na osnovu izvještaja Službe zaštite, nakon čega će stručna služba provjeriti stanje i preduzeti dalje mjere. Aktivnosti sječe i transporta drvnih sortimenata realizovaće se na osnovu Zakona o šumama (Sl. list CG broj 47/15) i drugih unutrašnjih akata JPNPCG. Interna procedura za prodaju drvnih sortimenata za lokalno stanovništvo Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Četvrti kvartal
Potrebno za realizaciju	Deset terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Služba fizičke zaštite NP
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>14.000,00€</i>
Aktivnost 1.4.4	Sprovoditi mjere zaštite od požara
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvršena nabavka protiv-požarne opreme u skladu sa Planom zaštite i spašavanja</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Shodno Planu zaštite i spašavanja, a u cilju preventivnih mjera zaštite, izvršice se nabavka potrebne opreme, instalacija iste i uspostaviće se distanciono praćenje požara uz pomoć GIS tehnologije. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Dva terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Služba fizičke zaštite NP
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>270,00€</i>
Aktivnost 1.4.5	Izraditi interaktivnu bazu podataka o stanju šumskih ekosistema
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena interaktivna baza. Broj unijetih podataka u bazu</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Uspostaviće se prostorna baza podataka (GIS) za potrebe prikupljanja i analize terenskih i drugih podataka. Terenski podaci će se prikupljati specijalizovanim GPS uređajem. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Služba fizičke zaštite NP
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Cilj 1.5	Utvrđeno nulto stanje dnevnih leptira

Indikator cilja: Ček lista dnevnih leptira na području Parka	
Aktivnost 1.5.1.	Istražiti i dopuniti literaturne podatke o fauni Lepidoptera
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj unešenih podataka u bazi</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Istraživanje literaturnih podataka o prisutnosti Lepidoptera, kao i dopunjavanje liste monitoringom. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	5 terenskih izlazaka, službeno vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 1.5.2	Odrediti nultom stanje dnevnih leptira na području Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o nultom stanju dnevnih leptira</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Realizovaće se terenska istraživanja u cilju određivanja nultog stanja dnevnih leptira na području Parka, sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura 2000 vrste. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Pet terenskih izlazaka, smještaj, službeno vozilo
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>270,00€</i>
Cilj 1.6	Inventarizacija vodozemaca i gmizavaca
Indikator cilja: Ček lista vodozemaca i gmizavaca na području Parka	
Aktivnost 1.6.1	Istražiti i sakupiti literaturne podatke o fauni vodozemaca i gmizavaca
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj unesenih podataka u bazi</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune vodozemaca i gmizavaca. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 1.6.2	Odrediti distribuciju vodozemaca i gmizavaca na području Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o nultom stanju</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Realizovaće se terenska istraživanja u cilju inventarizacije faune vodozemaca i gmizavaca sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Četiri terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>270,00€</i>
Cilj 1.7	Utvrđeno kvantitativno i kvalitativno stanje vrsta ptica grabljivica
Indikator cilja: Izrađena lista vrsta ptica grabljivica i njihova brojnost u Parku	
Aktivnost 1.7.1	Generisati literaturne i terenske podatke o prisutnosti i stanju ptica grabljivica
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj unesenih podataka u bazi</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Istražiti i sakupiti literaturne podatke o fauni vodozemaca i gmizavaca. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Četiri terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj

Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00€
Aktivnost 1.7.2	Vršiti monitoring najznačajnijih vrsta grabljivaca
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o sprovedenom monitoringu</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izradiće se protokol monitoringa za najznačajnije vrste dnevnih grabljivaca i u skladu sa protokolom sprovođiti monitoring. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Drugi i treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Četiri terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	270,00€
Cilj 1.8	Očuvane populacije slijepih miševa
<i>Indikator cilja: Broj istraženih objekata važnih za očuvanje kolonija slijepih miševa i sprovedene mjere zaštite ugroženih kolonija</i>	
Aktivnost 1.8.2	Istražiti rasprostranjenost i utvrditi važna područja za očuvanje slijepih miševa
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađene mape distribucije vrsta i njihovih skloništa</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Primjenom nevidljivih mreža i ultrazvučnom detekcijom utvrdiće se rasprostranjenost slijepih miševa i odrediti najznačajnija staništa na području Parka. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	3 terenska dana, prevoz, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	270,00€
Aktivnost 1.8.3	Utvrditi faktore ugrožavanja i po potrebi sprovesti mjere očuvanja kolonija slijepih miševa
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Definisani faktori ugrožavanja i broj zaštićenih skloništa</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Na osnovu podataka sakupljenih u periodu 2020-2024. definisaće se ugrožena staništa/skloništa populacija slijepih miševa i definisaće se adekvatne mjere konzervacije. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Četvrti kvartal
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00€
Cilj 1.9	Utvrđeno stanje vrsta iz porodice kuna
<i>Indikator cilja: Izrađena lista prisutnih vrsta sa mapom distribucije i ocjenom stanja populacija</i>	
Aktivnost 1.9.2.	Monitoring stanja vrsta iz porodice kuna
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj monitoringa o stanju vrsta iz porodice kuna</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Terenska istraživanja prisutnosti vrsta u saradnji sa zaposlenima u Službi zaštite NP Prokletije. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	3 terenska dana, prevoz, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	215,00€
Aktivnost 1.9.3.	Izvršiti kartiranje potencijalnih staništa porodica kuna
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađene mape distribucije potencijalnih staništa</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Na osnovu podataka dobijenih terenskim istraživanjima (Aktivnost 1.9.2) izradiće se liste prisutnih vrsta iz porodice Mustelidae i kartirati njihova najznačajnija staništa. Prioritet 1

Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00€
Cilj 1.10	Utvrđeni koridori krupnih sisara
Indikator cilja: Identifikovani koridori za krupne sisare na prostoru Parka sa mapom distribucije	
Aktivnost 1.10.4	Sprovoditi monitoring krupnih sisara
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o sprovedenom monitoringu i mapirani koridori</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Uz pomoć kamera-zamki i tragova prisutnosti izvršice se istraživanje krupnih sisara na području Parka. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Aktivnost vezana za aktivnost 1.9.2
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	270,00€
Cilj 1.11	Obezbeđena prihrana za krupne sisare tokom zimskih mjeseci
Indikator cilja: Uspostavljena funkcionalna hranilišta	
Aktivnost 1.11.1	Vršiti prihranu krupnih sisara tokom zimskih mjeseci na hranilištima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Količina utrošene hrane i soli</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Na teritoriji NP će se obnoviti i održavati hranilišta za krupne sisare i jarebicu kamenjarku. Vršice se prihrana sisara i jarebica na području Parka. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Prvi i četvrti kvartal
Potrebno za realizaciju	Prehrana, terenski obilasci nadzornika
Odgovornost	Direktor Parka; Služba za fizičku zaštitu
Napomena	Zbog visokog rizika od pojave afričke svinjske kuge ova aktivnost može biti nerealizovana. Prioritet 1
<i>Troškovi realizacije</i>	300,00€
Aktivnost 1.11.2	Izgraditi nova hranilišta i solila
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izgrađena dva hranilišta i solila</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Na lokalitetima na kojima se ukaže potreba za to izgradiće se nova hranilišta i solila. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Materijal za izradu, prehrana, terenski obilasci nadzornika
Odgovornost	Direktor Parka; Služba za fizičku zaštitu
Napomena	Zbog visokog rizika od pojave afričke svinjske kuge ova aktivnost može biti nerealizovana
<i>Troškovi realizacije</i>	300,00€
Cilj 1.12	Zaštita i održivo korišćenje vodenih resursa
Indikator cilja: Ekološki kvalitet vode je na zadovoljavajućem nivou	
Aktivnost 1.12.1	Monitoring hidroloških objekata
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Ispitan kvalitet vode Hridskog jezera, obezbijeđena dugoročna zaštita i održivo korišćenje</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U saradnji sa Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju i Upravom za vode, vršice se monitoring hidroloških objekata u skladu sa važećom Zakonskom regulativom. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Prikupiti zvanične podatke, po potrebi terenski izlasci, terensko

	vozilo, smještaj
Odgovornost	Zavod za hidrometeorologiju i seizmologiju; Uprava za vode; Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>

Strateška oblast 2: Očuvanje, unapređivanje i promocija kulturno-istorijskih i etnografskih vrijednosti i potencijala

Cilj 2.1 Očuvana materijalna kulturna baština

Indikator cilja: Broj Istraženih i valorizovanih elemenata materijalne kulturne baštine Parka

Aktivnost 2.1.2 Inicirati i učestvovati u projektima istraživanja, sprovođenja mjera zaštite i prezentovanja kulturnog nasljeđa, koje implementiraju nadležne institucije

Indikator aktivnosti Broj realizovanih projekata i sprovedenih mjera zaštite

Opis aktivnosti i njen prioritet Sa stručnim timom Centra za konzervaciju i arheologiju Crne Gore obaviće se arheološko rekognosciranje potencijalnih arheoloških lokaliteta na prostoru Parka i užeg okruženja, kao prva faza budućih detaljnih istraživanja i iskopavanja. Prioritet 2

Vrijeme realizacije Kontinuirano

Potrebno za realizaciju Angažovanje eksperta za materijalnu kulturnu baštinu

Odgovornost Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj

Napomena U Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj nije sistematizovano radno mjesto stručnog saradnika za materijalno kulturno nasljeđe. S tim u vezi angažovaće se ekspert kako bi se realizovale programske aktivnosti koje se odnose na ciljeve 2.1 i 2.2

Troškovi realizacije *0,00€*

Aktivnost 2.1.3 Pokretati inicijative za uspostavljanje zaštite kulturnih dobara

Indikator aktivnosti Broj pokrenutih inicijativa. Broj zaštićenih kulturnih dobara

Opis aktivnosti i njen prioritet Relevantnim institucijama uputiće se inicijativa za uspostavljanje zaštite kulturnog dobra, na osnovu istraživačkih nalaza, osobenosti i značaja koje ima to kulturno dobro. Prioritet 1

Vrijeme realizacije Kontinuirano

Potrebno za realizaciju Angažovanje eksperta za materijalnu kulturnu baštinu

Odgovornost Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor JPNPCG

Napomena U Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj nije sistematizovano radno mjesto stručnog saradnika za materijalno kulturno nasljeđe. S tim u vezi angažovaće se ekspert kako bi se realizovale programske aktivnosti koje se odnose na ciljeve 2.1 i 2.2

Troškovi realizacije *0,00€*

Cilj 2.2 Prezentacija materijalne kulturne baštine Parka

Indikator cilja: Broj promovisanih i prezentovanih elemenata materijalne kulturna baština Parka

Aktivnost 2.2.1 Prikupljati starije fotografije i razglednice iz plavsko-gusinjske regije u elektronskoj formi, od institucija i pojedinaca koji ih posjeduju

Indikator aktivnosti Broj digitalizovanih elemenata

Opis aktivnosti i njen prioritet Prikupiće se starija foto građa i razglednice iz plavsko-gusinjskog kraja u digitalnoj formi.

	Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Angažovanje eksperta za materijalnu kulturnu baštinu
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Napomena	U Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj nije sistematizovano radno mjesto stručnog saradnika za materijalno kulturno nasljeđe. S tim u vezi angažovaće se ekspert kako bi se realizovale programske aktivnosti koje se odnose na ciljeve 2.1 i 2.2
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 2.2.2	Formirati elektronsku bazu umjetničkih radova sa motivima plavsko-gusinjske regije akademskih likovnih stvaralaca
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj digitalizovanih elemenata</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Prikupiće se umjetnički radovi sa motivima plavsko-gusinjske regije akademskih likovnih stvaralaca u digitalnoj formi i formirati digitalna baza podataka. Prioritet 3
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Angažovanje eksperta za materijalnu kulturnu baštinu
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Napomena	U Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj nije sistematizovano radno mjesto stručnog saradnika za materijalno kulturno nasljeđe. S tim u vezi angažovaće se ekspert kako bi se realizovale programske aktivnosti koje se odnose na ciljeve 2.1 i 2.2
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 2.2.3	Organizovati tematske izložbe povodom značajnih datuma
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj organizovanih tematskih izložbi</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se tematske izložbe povodom značajnih datuma, na prijedlog angažovanog eksperta za materijalnu kulturnu baštinu. Prioritet 3
Vrijeme realizacije	Kontinuirani
Potrebno za realizaciju	Angažovanje eksperta za materijalnu kulturnu baštinu
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor JPNPCG
Napomena	U Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj nije sistematizovano radno mjesto stručnog saradnika za materijalno kulturno nasljeđe. S tim u vezi angažovaće se ekspert kako bi se realizovale programske aktivnosti koje se odnose na ciljeve 2.1 i 2.2
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.000,00€</i>
Cilj 2.3	Zaštita i prezentacija nematerijalne kulturne baštine
<i>Indikator cilja: Broj zaštićenih, valorizovanih i promovisanih elemenata nematerijalne kulturne baštine</i>	
Aktivnost 2.3.1	Inventarisati nematerijalnu kulturnu baštinu Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj popisanih elemenata nematerijalne kulturne baštine</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Markiranje NKN, gdje bi prikupljena dokumentacija bila iskorišćena za potrebe upisa novog elementa u Nacionalni registar nematerijalnog kulturnog nasljeđa Crne Gore. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Dva terenska izlaska
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>300,00€</i>
Aktivnost 2.3.2	Prikupiti podatke od nosilaca nematerijalnih kulturnih dobara

<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj nosilaca nematerijalnih kulturnih dobara</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Tokom istraživačkog rada prikupiće se podaci od pojedinaca koji čuvaju običajnu praksu znanja i vještine, koji se manifestuju kroz kontinuitet živog nasljeđa. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Drugi i treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Dva terenska izlaska
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>150,00€</i>
Aktivnost 2.3.3	Popunjavati upitnike za identifikaciju elemenata nematerijalnog kulturnog nasljeđa
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj popunjenih upitnika</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izvršiće se popunjavanje obrazaca u vidu upitnika za svaki evidentirani element NKN. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Treći i četvrti kvartal
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 2.3.4	Inicirati ka Upravi za zaštitu kulturnih dobara uspostavljanje zaštite, na osnovu istraživačkih nalaza, zaštitu nematerijalnog kulturnog dobra
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj inicijativa i broj zaštićenih elemenata nematerijalnog kulturnog dobra</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Relevantnim institucijama uputiće se inicijativa za uspostavljanje zaštite elemenata nematerijalnog kulturnog dobra, na osnovu istraživačkih nalaza, osobnosti i značaja koje ima to nematerijalno dobro. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Jedan terenski izlazak
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>200,00€</i>
Aktivnost 2.3.5	Organizovati manifestacije i učestvovati na sajmovima, izložbama i kulturno-umjetničkim programima koji se oslanjaju na etnografsko nasljeđe
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj organizovanih manifestacija i tematskih sajmova</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Unaprijediti NKN kroz osmišljavanje i realizovanje manifestacija od posebnog značaja za Park, kao i sajmova, izložbi i kulturno umjetničkih programa. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Četiri terenska izlaska
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.500,00€</i>
Aktivnost 2.3.6	Učestvovati u projektima zaštite i valorizacije nematerijalne kulturne baštine pod pokroviteljstvom relevantnih institucija (Ministarstvo kulture i medija, Uprava za zaštitu kulturnih dobara, CANU i dr.)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj realizovanih projekata zaštite i valorizacije NKN</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U skladu sa usvojenim programskim aktivnostima institucija iz oblasti kulturnog nasljeđa, iniciraće se projektne aktivnosti na zaštiti i valorizaciji nematerijalne kulturne baštine. Prioritet 2.
Vrijeme realizacije	Treći kvartal

Potrebno za realizaciju	Tri terenska izlaska
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Institucije iz oblasti zaštite kulturnog nasljeđa, Ministarstvo kulture i medija, Uprava za zaštitu kulturnih dobara, CANU i dr.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>300,00€</i>
Aktivnost 2.3.7	Pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i medija kreirati programe za obilježavanje „Dana evropske baštine“
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Realizovan program „Dani evropske baštine“</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Pod okriljem inicijative „Dani evropske baštine“ za tekuću godinu na zadatu temu ukoliko korespondira sa ovim Parkom, kreiraće se i realizovati program obilježavanja manifestacije. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Troškovi realizacije programa obilježavanja „Dana evropske baštine“
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Ministarstvo kulture i medija
Napomena	Realizacija aktivnosti zavisice od teme koju predloži Ministarstvo kulture i medija za 2024. godinu.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>2.500,00€</i>

Strateška oblast 3: Edukacija, interpretacija i promocija prirodnih i kulturnih vrijednosti parka	
Cilj 3.1	Razvijena i unaprijeđena edukacija i interpretacija
<i>Indikator cilja: Procenat školske populacije, posjetilaca i lokalnog stanovništva koji su kvalitetno edukovani o vrijednostima Parka je povećan za 15% u odnosu na prethodni period</i>	
Aktivnost 3.1.1	U saradnji sa osnovnim školama sprovesti postojeće edukativne programe
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih radionica sprovedenih po edukativnom programu. Broj učenika koji su prošli kroz edukativni program.</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U saradnji sa osnovnim školama koje gravitiraju Parku osmislice se i organizovaće se edukativne radionice. Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Prevoz/službeno vozilo, nabavka bedževa
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj,
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.000,00€</i>
Aktivnost 3.1.2	U skladu sa nastavnim programima osmisliti edukativne materijale
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj izrađenih edukativnih materijala</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Štampa pripremljenog edukativnog materijala (flora, fauna, kulturno-istorijsko nasljeđe itd.). Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Drugi kvartal
Potrebno za realizaciju	Štampa materijala, javne nabavke
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Napomena	U toku 2023. godine pripremljen je edukativni materijal namijenjen djeci školskog uzrasta
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>800,00€</i>
Aktivnost 3.1.3	U saradnji sa TO obilježiti značajne ekološke datume
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj obilježenih ekoloških datuma</i>

Opis aktivnosti i njen prioritet	Osmisliće se i organizovati interaktivne edukativne i tematske radionice, u cilju obilježavanja važnih ekoloških datuma i to: <ul style="list-style-type: none"> - 21. mart - Svjetski dan šuma - 22. april - Dan planete zemlje - 22. maj - Svjetski dan biodiverziteta - 05. jun - Dan zaštite životne sredine - 31. jul - Dan NP Prokletije - 26. septembar - Dan čistih planina - 04. oktobar - Svjetski dan zaštite životinja - Dani dijaspore Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Nabavka materijala za održavanje radionice; javna nabavka
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, TO Plav, TO Gusinje
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>900,00€</i>
Aktivnost 3.1.4	U saradnji sa TO Plav i Gusinje osmisлити i sprovesti ciljne interpretativne programe obilaska Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Osmišljeni interpretativni programi Parka. Broj sprovedenih obilazaka.</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U saradnji sa TO Plav i TO Gusinje izradiće se interpretativni program Parka <i>Dolinama Prokletija (Hridsko jezero i Bogičevica)</i> Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Drugi i treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Četri terenska izaska
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, TO Plav, TO Gusinje
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>800,00€</i>
Aktivnost 3.1.5	U saradnji sa Planinarskim savezom Crne Gore formirati nove edukativne staze
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Formirane nove edukativne staze</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Uradiće se analiza i dati predlog za formiranje nove edukativne staze. Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Drugi i treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Dva terenska izlaska
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka, Planinarski savez Crne Gore
Napomena	S obzirom da je ova programska aktivnost predviđena petogodišnjim Planom upravljanja za drugu, četvrtu i petu godinu realizacije, predloženo je da se u četvrtoj programskoj god., odnosno 2024. godini izvrši analiza sa datim predlogom kao prvi korak u procesu realizacije.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.000,00€</i>
Cilj 3.2	Park je uspješno promovisan na nacionalnom i međunarodnom nivou
<i>Indikator cilja: Park je prepoznatljiva i atraktivna destinacija za posjetioce i ljubitelje prirode</i>	
Aktivnost 3.2.1	Sprovoditi PR kampanje
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj sprovedenih PR kampanja</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Sprovoditi PR aktivnosti kako bi se promovisale prirodne i kulturne vrijednosti Parka, značajni ekološki datumi, manifestacije i događaji, kao i najznačajnije aktivnosti koje se implementiraju kako samostalno tako i u saradnji sa drugim subjektima, putem medija, veb-sajta, objava na društvenim mrežama. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano

Potrebno za realizaciju	Troškovi promocije na društvenim mrežama i snimanja promotivnih priloga/materijala.
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka, direktor JPNPCG
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.000,00€</i>
Aktivnost 3.2.2	Učestvovati na turističkim sajmovima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj međunarodnih i nacionalnih turističkih sajmova na kojima je JPNPCG uzelo učešće</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Uzeće se učešće na lokalnim, regionalnim i međunarodnim sajmovima turizma koji se budu oglašavali tokom programske godine. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Zakup sajamskog prostora, priprema i brendiranje štandova, putni troškovi, troškovi smještaja
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka, direktor JPNPCG
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>3.000,00€</i>
Aktivnost 3.2.3	Organizovati manifestacije i događaje
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj organizovanih manifestacija i događaja</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U saradnji sa TO Gusinje i Planinarskim društvom Očnjak organizovaće se planinarska tura Zijova staza. U saradnji sa Planinarskim društvom Karanfil organizovaće se planinarska tura Hamdova staza. U saradnji sa TO Plav i TO Gusinje organizovaće se hodanje na krpljama za sve zainteresovane posjetioce. U saradnji sa TO Plav organizovaće se planinarske ture: Tromeđa, Putačama Hrida, Abdijino jezero, Staza iznenadjenja, Bajrak U saradnji sa lokalnim zajednicama organizovaće se manifestacija „Dani katuna.“ Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi učešća na manifestacijama
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>7.000,00€</i>
Aktivnost 3.2.4	Izraditi promotivni materijal
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Količina izrađenog promotivnog materijala</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izrada promotivnog materijala brošura, kataloga, flajera, postera i sl. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Dizajn, priprema za štampu i štampa promotivnog materijala
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>700,00€</i>
Aktivnost 3.2.5	Izraditi propagandni materijal
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Količina izrađenog propagandnog materijala</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izrada i štampa propagandnog materijala (olovke, planeri, vrećice i majice itd.) sa logom i motivima NP Prokletije. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Dizajn, priprema za štampu i štampa propagandnog materijala, javne nabavke.
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>700,00€</i>
Aktivnost 3.2.6	Izraditi autentični suvenir Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Objavljen i sproveden konkurs, izabran autentičan suvenir Parka</i>

Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se konkurs za izradu autentičnog suvenira Parka. Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Četvrti kvartal
Potrebno za realizaciju	Troškovi konkursa
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka
Napomena	Realizacija aktivnosti je uslovljena izradom i usvajanjem novog vizuelnog identiteta za NP Prokletije
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>750,00€</i>

Strateška oblast 4: Turizam zasnovan na aktivnom odmoru u prirodi	
Cilj 4.1	Unaprijeđena i razvijena posjetilačka infrastruktura Parka
Indikator cilja: Broj uređenih, adaptiranih i novoizgrađenih elemenata posjetilačke infrastrukture	
Aktivnost 4.1.1	Unaprijediti postojeći Centar za posjetioce u Gusinju novim sadržajima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Unaprijeđen postojeći Centar za posjetioce</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U toku 2023 godine predat je projekat Interreg IPA CG-AL na kojem je aplicirano za sredstva za adaptaciju Centra. Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Donatorska sredstva
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Napomena	Aktivnost je bila predviđena za 2023 godinu.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 4.1.2	Izgraditi i urediti novi Centar za posjetioce
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen novi Centar za posjetioce</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U toku 2023 godine na osnovu postojećeg idejnog rešenja, pristupilo se izradi glavnog projekta za vojnu karaulu Gradine. Od Opštine Plav dobijeni su UT uslovi. Pokrenut je postupak dobijanja vlasništva nad karaulom od strane JPNPCG ka Ministarstvu unutrašnjih poslova. U saradnji sa Opštinom Gusinje razmotriće se mogućnost pripreme projektne dokumentacije izgradnje novog Centra za posjetie u dolini Grebaje (u skladu sa PPPN NP Prokletije). Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Sredstva iz kapitalnog budžeta
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>150.000,00€</i>
Aktivnost 4.1.4	Urediti glavne ulaze u Park
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađeni glavni ulazi u Park</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U skladu sa postojećim idejnim rješenjem izradiće se glavni ulaz u Park na lokacijama Gradina i Grebaja Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Sredstva iz kapitalnog budžeta
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Napomena	Aktivnost je Planom upravljanja 2021-2025 predviđena u drugoj i trećoj godini. S obzirom da je urađeno idejno rješenje u trećoj godini, što predstavlja prvi korak u realizaciji, nastavak aktivnost je planiran Programom upravljanja za 2024. Aktivnost zavisi od

	odobrenih sredstava iz kapitalnog budžeta.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>20.000,00€</i>
Aktivnost 4.1.5	Izgraditi kontrolno-naplatne punktove
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izgrađeni kontrolno-naplatni punktovi na lokalitetima Ribljak i Zarunice.</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Nabaviti i postaviti montažno demontažni kontrolno-naplatni punkt na lokalitetu Ribljak i Zarunice. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Napomena	U prethodnom planskom periodu postavljeni su kontrolno naplatni punktevi na lokalitetima: Hridska krivina i dolina Ropojane.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>4.000,00€</i>
Aktivnost 4.1.6	Postaviti i dopuniti najavne, glavne i informativne table ka i u Parku
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj dopunjenog informativnog mobilijara</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izradiće se i postaviti se sedam najavnih, dvije glavne i tri informativna tabla ka/i u Parku koje će usmjeravati posjetioce sa saobraćajnih puteva na glavne ulaze u Park. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Napomena	U toku 2023. godine raspisan je javni konkurs za izradu Elaborata za postavljane najavnih, glavnih i informativnih tabli ka/i u Parku. Izrada Elaborata se očekuje do kraja 2023. godine.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>8.900,00€</i>
Aktivnost 4.1.7	Unaprijediti postojeći sistem informativnih tabli i smjerokaza
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj adaptiranih elemenata informativnog mobilijara</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Obnoviće se i/ili postaviti novi informativni mobilijar u zavisnosti od stanja postojećih tabli i smjerokaza nakon zimskog perioda. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>4.500,00€</i>
Aktivnost 4.1.8	U saradnji sa Planinarskim savezom unaprijediti pješačke staze
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o uređenju pješačkih staza</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U saradnji sa Planinarskim savezom i TO Plav izvršiće se analiza stanja i uređenje staze: Vardište - Gradec - Karaula Feratovića. U saradnji sa TO Gusinje izvršiće se uređenje staze: Lipovica – Greben - Greben – Cardak – Dosuđe. Razmotri će se mogućnost pokretanja Inicijative za uvrštavanje ovih staza u lokalni registar planinarskih staza. Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Tri terenska izlaska, troškovi uređenja staza
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Planinarski savez CG
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>10.000,00€</i>
Aktivnost 4.1.9	U saradnji sa biciklističkim savezom unaprijediti biciklističke staze
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o uređenju biciklističkih staza</i>

Opis aktivnosti i njen prioritet	Uradiće se izvještaj sa opisom stanja biciklističke staze Gusinje-dolina Grebaje-Gusinje. Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Jedan terenski izlazak, fotoaparati
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Biciklistički savez CG
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>200,00€</i>
Aktivnost 4.1.10	Izgraditi vidikovce na lokacijama: Kofiljača, Horolac, Vezirova brada, Bogičevića
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izgrađeni vidikovci</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Na lokacijama Vezirova Brada, Hasova Bogičevica i Bor Radončića postaviće se zaštitne ograde, odmorišni mobilijar i panoramske table. Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka, idejno rješenje
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>8.000,00€</i>
Aktivnost 4.1.12	Izraditi infrastrukturu za posmatranje ptica
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena infrastruktura za posmatranje ptica</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Uradiće se idejno rješenje za infrastrukturu za posmatranje ptica na lokacijama Bogičevica i Ropojana. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Drugi kvartal
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.500,00€</i>
Aktivnost 4.1.13	Izraditi infrastrukturu za posmatranje životinja
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena infrastruktura za posmatranje životinja</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izradiće se idejno rješenje infrastrukture za posmatranje divljih životinja. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Drugi kvartal
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.500,00€</i>
Aktivnost 4.1.14	Izraditi odmorišta za pješake i bicikliste
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena odmorišta za pješake i bicikliste</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Postaviće se bivak za planinare na lokalitetu između katuna Kolašinac i Bajrovića katuna. Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka, idejno rješenje
Odgovornost	Služba za promociju marketing i turizam, direktor Parka
Napomena	Ova aktivnost je Planom bila predviđena za 2023. godinu, međutim zbog nedostatka finansijskih sredstava, pomjerena je za 2024. godinu.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>12.000,00€</i>
Aktivnost 4.1.15	Izvršiti rekonstrukciju i/ili adaptaciju karaula na teritoriji Parka koje nisu u funkciji i izvršiti prenamjenu istih (u funkciji posjetilaca)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvršena rekonstrukcija i/ili adaptacija karaula na lokacijama Gradine, Vusanje, Grebaja, Grnčar-Bojovići.</i>
Opis aktivnosti i njen	U toku 2023. godine tražena je saglasnost od MUP-a za karaulu na

prioritet	Gradini. Očekuje se da će JPNPCG dobiti saglasnost za korišćenje u 2024 godini. Prioritet 2.
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Ministarstvo unutrašnjih poslova
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>200.000,00€</i>
Aktivnost 4.1.17	Prilagoditi glavne atrakcije u Parku (učiniti ih dostupnim) za posjete osoba sa invaliditetom
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena rampa za pristup osoba sa invaliditetom ispred Centra za posjetioce u Gusinju i ispred novog Centra za posjetioce</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Na karauli Gradine, pristupiće se izradi rampe za pristup osobama sa invaliditetom. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Sredstva iz kapitalnog budžeta
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>2.000,00€</i>
Cilj 4.2	Unaprijeđena turistička ponuda koja je zasnovana na rekreaciji
<i>Indikator cilja: Uspostavljeni elementi za rekreativne aktivnosti povećavaju zadovoljstvo i broj posjetilaca</i>	
Aktivnost 4.2.1	Razviti nov turistički proizvod posmatranje ptica
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen program turističke ponude posmatranja ptica</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izradiće se idejno rješenje infrastrukture za posmatranje ptica (čeke). Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Drugi kvartal
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Napomena	Veza sa aktivnošću 4.2.1. iz programa NP Lovćen 2024.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 4.2.2	Razviti nov turistički proizvod posmatranje divljih životinja
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen program turističke ponude posmatranja divljih životinja</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Nakon postavljanja infrastrukture za posmatranje divljih životinja izradiće se program i promocija turističke ponude posmatranje divljih životinja. Prioritet 1.
Vrijeme realizacije	Treći i četvrti kvartal
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Napomena	Realizacija aktivnosti zavisi od realizacije aktivnosti
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 4.2.3	Osmisliti nove izložbene postavke u Centru za posjetioce
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađena nova izložbena postavka</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U skladu sa dobijenim sredstvima iz Intereg IPA CG-AL, uradiće se nova postavka u Centru za posjetioce. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Veza sa aktivnosti 4.1.1
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Cilj 4.3	Upravljanje posjetiocima
<i>Indikator cilja: Uređen i funkcionalni sistem posjećivanja sa akcionim planom upravljanja posjetiocima; Povećan nivo zadovoljstva posjetilaca Parka</i>	

Aktivnost 4.3.1	Analizirati strukturu, mišljenje, potrebe i očekivanja posjetilaca
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Sprovedena anketa i izrađen izvještaj analize</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U Centru za posjetioce na osnovu unaprijed pripremljene ankete sprovedeće se anketiranje posjetilaca. Na osnovu sprovedene ankete dobiće se podaci o strukturi, mišljenju, potrebi i očekivanjima posjetilaca. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 4.3.2	Analizirati uticaj posjetilaca na prirodne i kulturne vrijednosti
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o analizi uticaja posjetilaca u Parku na osnovu dnevnih izvještaja nadzornika</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Nadzornici Parka će registrovati eventualne negativne uticaje posjetilaca na području doline Grebaje i Hridskog jezera kroz standardni protokol JPNPCG. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 4.3.3	U saradnji sa Planinarskim i Biciklističkim savezom analizirati korišćenje postojećeg sistema staza
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen elaborat o analizi svih vrsta staza</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se sastanak sa Planinarskim savezom Crne Gore, planinarskim klubovima domaćinima i Biciklističkim savezom CG u svrhu analize korišćenja postojećeg sistema staza koja podrazumijeva broj posjetilaca na stazama, njihovu strukturu, period korišćenja staza, klubovi koji koriste staze i sl. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizacije sastanka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>600,00€</i>
Aktivnost 4.3.4	Istražiti i odrediti prihvatne kapacitete pojedinih najposjećenijih lokaliteta u skladu sa smjernicama zaštite prirode, pratiti i regulisati broj posjetilaca
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena studija prihvatnih kapaciteta najposjećenijih lokaliteta</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izradiće se Studija kapaciteta nosivosti za područje Hridsko jezero i dolina Grebaje, koja će dati i preporuku i načine upravljanja posjetiocima. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Donatorska sredstva
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Napomena	JPNPCG je tokom 2023.godine pripremio projekat vezan za izradu Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete u svim nacionalnim parkovima. Pripremljenim projektom će se konkurisati za donatorska sredstva, a aktivnost će se realizovati ukoliko projekat bude odobren.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>55.500,00€</i>
Aktivnost 4.3.5	Izgraditi mehanizam koji će doprinijeti da se smanji efekat vidljivosti posjetilaca u određenim područjima („leave no trace“ principi)

<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Razvijen mehanizam zasnovan na „leave no trace“ principima. Efekat vidljivosti posjetilaca na Hridskom jezeru i u dolini Grebaje smanjen</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Osmisliće se, pripremiti dizajn i odštampati liflet „leave no trace“ sedam principa za ponašanje posjetilaca u Parku. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Drugi kvartal
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>400,00€</i>
Aktivnost 4.3.6	Razviti programe obilaska Parka (bazirane na prirodnim i kulturnim vrijednostima) za različite ciljne grupe
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Osmišljeni ciljani programi obilaska Parka. Broj sprovedenih obilazaka</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Započeće se izrada programska obilaska Parka za posjetioce u saradnji sa TO Plav i TO Gusinje. Program podrazumijeva odabir reprezentativnih staza sa itinererom, izrada QGIS mapa staza i izradu brošure. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Pet izlazaka na teren, javna nabavka
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.500,00€</i>

Strateška oblast 5: Saradnja sa nacionalnim i međunarodnim organizacijama i institucijama i lokalnim zajednicama	
Cilj 5.1	Unapređenje upravljanja, umrežavanja, zaštite i promocije kroz nacionalnu i međunarodnu saradnju
<i>Indikator cilja: Park je prepoznat kao pouzdan partner domaćim i međunarodnim organizacijama i institucijama; Mehanizmi saradnje su unaprijeđeni i raste broj zajedničkih inicijativa i projekata</i>	
Aktivnost 5.1.1	Poboljšati saradnju sa državnim institucijama i ustanovama u vezi definisanja jasnih procedura i zakonskih obaveza iz oblasti zaštite živote sredine i prirode
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih tematskih sastanaka. Efikasnije sprovođenje procedura i obaveza.</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se sastanci sa državnim institucijama i ustanovama u vezi definisanja jasnih procedura iz zakonskih obaveza iz oblasti zaštite živote sredine i prirode. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizovanja sastanka
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>200,00€</i>
Aktivnost 5.1.2	Uputiti inicijative državnim institucijama i ustanovama u cilju efikasnijeg upravljanja zaštićenog područja
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj inicijativa i zaključci sa održanih sastanaka</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Uputiće se inicijative i organizovati sastanci sa svim relevantnim institucijama i organizacijama u svrhu unaprjeđivanja saradnje i efikasnijeg upravljanja Parkom. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizovanja sastanka

Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka
<i>Troškovi realizacije</i>	100,00€
Aktivnost 5.1.3	Aktivnom saradnjom sa NVO sektorom realizovati projekte iz oblasti zaštite prirode i životne sredine
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj realizovanih zajedničkih projekata</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U saradnji sa lokalnim nevladinim organizacijama iz opština koje gravitiraju teritoriji NP Prokletije pripremaće se prijedlozi projekata za konkurse domaćih i inostranih donatora. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizovanja sastanka
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za projekte i međunarodnu saradnju, NVO
Napomena	Aktivnost zavisi od dostupnosti relevantnih partnera, od otvorenih poziva i implementacije ostalih projekata
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00€
Aktivnost 5.1.4	Uputiti inicijative ka lokalnim organizacijama i u cilju efikasnijeg upravljanja zaštićenim područja
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj inicijativa i zaključci sa održanih sastanaka</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se sastanci sa svim lokalnim institucijama i organizacijama koje gravitiraju Parku kako bi se unaprijedila saradnja i inicirale akcije u svrhu efikasnijeg upravljanja ovim zaštićenim područjem. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizovanja sastanka
Odgovornost	Direktor Parka
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00€
Aktivnost 5.1.5	Uspostaviti saradnju sa zaštićenim područjima u regionu
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Memorandumi o saradnji sa najmanje 2 zaštićena područja</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Uspostaviće se saradnja sa zaštićenim područjima u regionu sa ciljem razmjene iskustava, primjeni dobrih praksi i pokretanja partnerskih inicijativa i zajedničkih projekata. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizacije sastanaka i studijskih posjeta
Odgovornost	Direktor JPNPCG
<i>Troškovi realizacije</i>	300,00€
Aktivnost 5.1.6	Unaprijediti saradnju sa partnerskim zaštićenim područjima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih sastanaka, partnerskih inicijativa i studijskih posjeta</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Realizovaće se aktivnosti na uspostavljanju partnerskih odnosa sa zaštićenim područjima na nacionalnom i međunarodnom nivou. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizacije sastanaka i studijskih posjeta
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
<i>Troškovi realizacije</i>	500,00€
Aktivnost 5.1.7	Nastaviti saradnju sa međunarodnim organizacijama (IUCN, UNESCO, Europark federacija i dr.)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Učešće u radnim grupama, inicijativama i platformama</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Prisustvo seminarima i radnim grupama na poziv organizacija. Apliciranje na konkursima i pozivima za projekte. Učešće u on-line radnim grupama shodno pozivima organizacija. Prioritet 1

Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi prisustva sastancima
Odgovornost	Direktor JPNPCG
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>2.100,00€</i>
Aktivnost 5.1.8	Priprema i izrada prijedloga projekata u skladu sa potrebama Parka i javnim pozivima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj podnesenih i broj odobrenih projektnih prijedloga</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U skladu sa potrebama Parka kao i prioritetima javnih poziva pripremaće se predlozi projekata. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizovanja sastanka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Napomena	Aktivnost zavisi od dostupnosti relevantnih partnera, od otvorenih poziva i implementacije ostalih projekata
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>100,00€</i>
Aktivnost 5.1.9	Realizacija projektnih aktivnosti
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaji o uspješnosti realizacije projektnih aktivnosti</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Kvalitetna implementacija projektnih aktivnosti kao i redovno izvještavanje o svim sprovedenim projektnim aktivnostima. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizovanja sastanaka, izlasci na teren
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Napomena	Realizacija aktivnosti zavisi od projekata koji će se realizovati tokom 2024.godine.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>100,00€</i>
Aktivnost 5.1.10	Učešće u obukama za pisanje i izvještavanje projekata
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj stručnih saradnika koji su uspješno završili obuku</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U skladu sa potrebama Službe, učestvovati na obukama koje se odnose na podizanje i jačanje kapaciteta zaposlenih. Prioritet 3
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi obuka
Odgovornost	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>350,00€</i>
Cilj 5.2	Podrška lokalnoj zajednici u održivom razvoju u skladu sa principima očuvanja vrijednosti Parka
<i>Indikator cilja: Lokalne zajednice aktivno sarađuju sa Parkom; Povećan broj zajedničkih projekata i inicijativa, tradicionalnih funkcionalnih gazdinstava i usluga i proizvoda lokalne zajednice u ponudi Parka.</i>	
Aktivnost 5.2.1	Izraditi prijedloge projekata u skladu sa pozivima u partnerstvu sa lokalnim zajednicama koje gravitiraju u Parku
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj podnesenih i broj odobrenih projektnih prijedloga</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U skladu sa potrebama Parka i lokalne zajednice kao i prioritetima javnih poziva pripremiće se prijedlozi projekata. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizovanja sastanka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Napomena	Aktivnost zavisi od dostupnosti relevantnih partnera, od otvorenih poziva i implementacije ostalih projekata
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>300,00€</i>
Aktivnost 5.2.2	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu za očuvanje tradicionalne poljoprivrede

<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj tradicionalnih funkcionalnih gazdinstava</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se sastanci sa klasterom „katuni“ (domaćinstva koja se bave tradicionalnim načinima privređivanja) u cilju sagledavanja njihovih potreba i zahtjeva. Prioritet 3
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizacije sastanaka
Odgovornost	Direktor Parka
Napomena	U toku 2023.godine formiran je klaster „katuni“ u okviru kojeg je prepoznato 63 domaćinstva koji se bave tradicionalnim načinima privređivanja na katunima Prokletija.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.250,00€</i>
Aktivnost 5.2.3	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu za razvoj ponuda zasnovanih na tradicionalnim oblicima, u skladu sa održivim principima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj tradicionalnih funkcionalnih ponuda</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Prikupljanje, odabir i nabavka karakterističnih suvenira koje će dopuniti asortiman suvenirnice u Parku. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi nabavke suvenira i (komisiona nabavka)
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>400,00€</i>
Aktivnost 5.2.4	Uspostaviti geografski sertifikat porijekla za lokalne proizvode
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Uspostavljen geografski sertifikat</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Nastaviće se saradnja sa predstavnicima relevantnih institucija kako bi se uspostavili sertifikati za lokalne proizvode sa područja Parka. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi administrativne procedure
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>400,00€</i>
Aktivnost 5.2.5	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu da svoje proizvode plasiraju na manifestacijama i sajmovima koje organizuje JPNPCG
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj lokalnih proizvođača koji se odazvao pozivu</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Kontaktiraće se predstavnici lokalnog stanovništva da svoje proizvode plasiraju na manifestacijama i događajima u Parku. Prioritet 3
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi učešća zainteresovanih proizvođača
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>300,00€</i>
Aktivnost 5.2.6	Uraditi Plan gazdovanja šuma u privatnoj svojini
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen i realizovan Plan gazdovanja šuma u privatnoj svojini</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Na osnovu podnijetih zahtjeva sa potrebnom dokumentacijom, zdravstvenog stanja i kvaliteta šume, izvršiće se odobravanje korišćenja šuma u privatnoj svojini. Realizacija zahtjeva će se regulisati na osnovu stručne procjene stanja šume i donošenja rješenja za svaki zahtjev posebno. Dostavljanje zahtjeva za sječu u privatnoj svojini će se prihvatati do 01.12.2023. godine, za plansku 2024. godinu, kako je definisano Zakonom o šumama (Sl. List 47/15)

	Nakon dostavljanja zahtjeva, direktor Javnog preduzeća obrazuje komisiju koja će donijeti Plan gazdovanja šuma u privatnoj svojini. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Deset terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Služba fizičke zaštite NP
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>250,00€</i>
Aktivnost 5.2.7	Obezbijediti drvne sortimente iz reda sanitara za potrebe lokalnog stanovništva
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Količina drvenih sortimenata koja je dodjeljena lokalnom stanovništvu na osnovu upućenih zahtjeva</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Shodno zakonu i Internoj proceduri za prodaju šume lokalnom stanovništvu, izvršice se prodaja drvnih sortimenata ruralnom stanovništvu sa područja Parka. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Četvrti kvartal
Potrebno za realizaciju	Pet terenska izlaska, terensko vozilo, smještaj
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Služba fizičke zaštite NP
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>150,00€</i>
Cilj 5.3	Socio-ekonomski razvoj područja Parka
<i>Indikator cilja: Akteri koji su u interakciji sa područjem Parka su prepoznati i uključeni u procese upravljanja zaštićenim područjem.</i>	
Aktivnost 5.3.1	Izraditi socio-ekonomsku analizu šireg područja
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj definisanih klastera i njihovo uključivanje u socio-ekonomski forum</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Na osnovu do sada sistematizovanih podataka, a u skladu sa međunarodnim preporukama i smjernicama, primijenice se Protokol o radu socio-ekonomskih savjeta. Iste treba da sadrži ciljeve i generalne smjernice za rad Savjeta po parkovima, mjere za unapređenje njihovog funkcionisanja, dinamiku njihovog održavanja, kao i integrisanu i inoviranu bazu podataka po klasterima. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Prvi kvartal
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>200,00€</i>
Aktivnost 5.3.2	Redovno održavati socio-ekonomske forume
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih tematskih socio-ekonomskih foruma sa sačinjenim izvještajima</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U skladu sa Protokolom o radu i prethodno definisanim klasterima, u kontinuitetu će se održavati sjednice socio-ekonomskih savjeta, čime će se dodatno obezbijediti maksimalna participativnost lokalnih subjekata u procese planiranja i implementacije zajednički definisanih aktivnosti. Prioritet 2
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizacije sastanaka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>300,00€</i>

Strateška oblast 6: Efikasna kontrola prostora Parka	
Cilj 6.1	Unapređenje fizičke zaštite Parka
Indikator cilja: Broj podnesenih prijava; Broj procesuiranih prijava; Usklađeni pravni i organizacioni kapaciteti sa potrebama Parka	
Aktivnost 6.1.1	Izvršiti povećanje broja izvršilaca u Službi zaštite
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj izvršilaca u Službi zaštite je povećan za tri</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Izvršice se povećanje broja izvršilaca u Službi zaštite za dva. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Drugi kvartal
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 6.1.2	Organizovati interne obuke za Službu fizičke zaštite
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj organizovanih obuka</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U cilju usavršavanja nadzornika, stručne službe će u skladu sa potrebama, kroz predavanja, obuke, konsultacije i dr. vršiti obučavanje Službe zaštite za profesionalni rad i odnos prema posjetiocima. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi prevoza, dva terenska izlaska
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>500,00€</i>
Aktivnost 6.1.3	Izvršiti nabavku materijalno-tehničkih sredstava za Službu fizičke zaštite Službu za održavanje ambijentalne i infrastrukture
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvršena nabavka</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Shodno Pravilniku o uniformi, naoružanju i identifikacionoj oznaci, izvršice se nabavka materijalno tehničkih sredstava za Službu zaštite i Službu ambijentalne higijene. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Prvi kvartal
Potrebno za realizaciju	Javna nabavka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za javne nabavke
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.000,00€</i>
Aktivnost 6.1.4	U saradnji sa nadležnim inspekcijским službama vršiti kontrolu i suzbijati nelegalne aktivnosti
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj podnesenih i procesuiranih prijava</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se sastanci sa inspekcijским službama, u cilju koordinacije aktivnosti na prostoru Parka i efikasnijeg procesuiranja evidentiranih nezakonitih radnji. Nastaviće se saradnja sa graničnim policijom u svrhu sprečavanja nezakonitih radnji. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Organizacija sastanaka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba fizičke zaštite, Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>300,00€</i>
Aktivnost 6.1.5	U saradnji sa odjeljenjem bezbjednost Plav i stanicom policije Gusinje vršiti kontrolu i suzbijati nelegalne aktivnosti

<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj podnesenih i procesuiranih prijava</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se sastanci sa MUP-om u cilju koordinacije aktivnosti na sprečavanju nelegalnih radnji i koordinacije aktivnosti u slučaju vanrednih situacija. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Direktor Parka, Služba fizičke zaštite, Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>300,00€</i>
Cilj.6.2	Utvrđivanje i označavanje jasne granice Parka
Indikator cilja: Definisana dinamika i način finansiranja za utvrđivanje jasnih granica Parka	
Aktivnost 6.2.1	Uputiti inicijativu organima državne uprave nadležnim za poslove šumarstva i zaštite životne sredine, organu uprave nadležnom za poslove katastra, gradskim opštinama i opštinama na čijoj se teritoriji nalazi Nacionalni park za formiranje radnog tijela za utvrđivanje i obilježavanje jasnih granica Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Formirano radno tijelo</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Uputiće se inicijativa Ministarstvu turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, Ministarstvu prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine, Upravi za gazdovanje šumama i lovištima, Agenciji za zaštitu životne sredine, Upravi za katastar i državnu imovinu, Opštini Plav i Opštini Gusinje za delegiranje člana, kako bi se formiralo radno tijelo za utvrđivanje i obilježavanje granica Parka. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Prvi kvartal
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Direktor JPNPCG i direktor Parka
Napomena	Aktivnost je započeta tokom 2023.godine, ali do pisanja ovog Programa, Uprava za državnu imovinu i katastar i nakon upućenih urgencija nije delegira svog člana
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>
Aktivnost 6.2.2	Definisati izvore finansiranja, budžet i dinamiku za utvrđivanje i obilježavanje jasnih granica Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Jasno definisani izvori finansiranja, budžet i dinamika</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se sastanci radnog tijela za utvrđivanje i obilježavanje jasnih granica Parka u svrhu definisanja izvora finansiranja, budžeta i dinamike. Izradiće se model obilježavanja granica. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizacije sastanaka
Odgovornost	Radno tijelo za utvrđivanje i obilježavanje jasnih granica Parka
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>300,00€</i>
Indikator cilja: Efikasna regulacija upravljanja otpadom; Smanjen broj nelegalnih odlagališta otpada	
Aktivnost 6.3.1	Inicirati sastanke sa komunalnim preduzećima koji gravitiraju u Parku u vezi definisanja procedura sprečavanja nastanka i sanacije neuređenih odlagališta otpada
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj sastanaka i broj definisanih procedura</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se sastanci sa komunalnim preduzećima kako bi se definisale procedure sanacije neuređenih odlagališta otpada i

	napravio plan sprečavanja istih. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Troškovi organizovanja sastanka (dva službena puta)
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>100,00€</i>
Aktivnost 6.3.2	U saradnji sa komunalnim preduzećima opština koje gravitiraju u Parku izvršiti sanaciju neuređenih odlagališta otpada na području Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj saniranih neuređenih odlagališta otpada</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Vršiće se kontrola stanja na terenu kako bi se spriječilo nastajanje nelegalnih odlagališta evidentiraće se lokacije odlagališta i izvršiti njihovo saniranje. Prikupiće se podaci o vrstama, količinama i porijeklu otpada. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Četiri terenska izlaska, terensko vozilo, troškovi sanacije
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture, Služba fizičke zaštite, Komunalna preduzeća opština Plav i Gusinje.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>500,00€</i>
Aktivnost 6.3.3	U saradnji sa komunalnim preduzećima, NVO-ima, civilnim sektorima, lokalnim stanovništvom i volonterima organizovati akcije uklanjanja otpada
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj preuzetih akcija i količina uklonjenog otpada</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Organizovaće se akcije čišćenja i uklanjanja otpada sa lokacija na kojima su evidentirana nelegalnih odlagališta. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Četiri terenska izlaska, terensko vozilo, troškovi sanacije, kese, propagandni materijal
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture, Služba fizičke zaštite, Komunalna preduzeća opština Plav i Gusinje, NVO
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>1.000,00€</i>

Vanplanske aktivnosti	
Strateška oblast 1: Istraživanje, praćenje, obnova i unapređenje ekosistema, staništa i vrsta	
Aktivnost	Monitoring potkornjaka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o stanju populacija potkornjaka sa listom identifikovanih vrsta</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Pregled literalnih podataka i sakupljanje potkornjaka u cilju identifikacije vrsta. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	3 terenska dana, prevoz, smještaj, plastične bočice za uzorkovanje potkornjaka, 90 % etanol, terenska lupa- uveličanje 10X, pincete, entomološke iglice za nabadanje veličina 0-4 5X100 kom.
Odgovornost	Služba za zaštitu prirode i kulturne baštine i održivi razvoj

<i>Troškovi realizacije</i>	1.000,00€
Strateška oblast 3: Edukacija, interpretacija i promocija prirodnih i kulturnih vrijednosti Parka	
Cilj 3.2	Park je uspješno promovisan na nacionalnom i međunarodnom nivou
Indikator cilja: Park je prepoznatljiva i atraktivna destinacija za posjetioce i ljubitelje prirode	
Aktivnost	Prikupljanje foto i video materijala
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj objavljenih foto i video materijala na sajtu i društvenim mrežama</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Kako samostalno, tako i u saradnji sa drugim subjektima, obezbljediće se foto i video materijal i promovisati na veb-sajtu, društvenim mrežama i elektronskim portalima u cilju promocije najznačajnijih vrijednosti Parka. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Dva terenska obilaska, troškovi promocije na društvenim mrežama, snimanja promotivnih priloga/materijala, otkupa profesionalnih fotografija.
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	500,00€
Aktivnost	Inicijativa prema Pošti Crne Gore za izradu poštanskih markica sa motivom Nacionalnog parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Odštampane poštanske markice</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	Sada već tradicionalna aktivnost koja će izvršiti odabir prigodnog motiva iz Parka (koji simbolizuje etnografsko i kulturno nasljeđe Parka) u zavisnosti od Pošte koja određuje temu za datu godinu. Prioritet 3
Vrijeme realizacije	Prvi kvartal
Potrebno za realizaciju	Uputiti prijedlog Pošti Crne Gore za izradu prigodnog izdanja poštanske markice.
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00€
Aktivnost	Izgrađiće se spomen česme („hajtar“ česme)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izgrađene česme na lokalitetima između Kolašince i Bajrovića katuna, Dolini Grebaje i prema Volušnici</i>
Opis aktivnosti i njen prioritet	U saradnji sa stanovništvom iz dijaspore definisaće se lokacije na kojima će se izgraditi spomen česme. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Treći kvartal
Potrebno za realizaciju	/
Odgovornost	Direktor Parka , opštine Plav i Gusinje
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00€
Strateška oblast 6: Efikasna kontrola prostora Parka	
Cilj 6.1	Unapređenje fizičke zaštite Parka
Indikator cilja: Broj podnesenih prijava; Broj procesuiranih prijava; Usklađeni pravni i organizacioni kapaciteti sa potrebama Parka	
Aktivnost	Izvršiti popravku nekategorisanih puteva koji prolaze kroz Park
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj saniranih puteva</i>

Opis aktivnosti i njen prioritet	U saradnji sa opštinama Plav i Gusinje izvršiti popunjavanje oštećenja (rupa) na gaznoj podlozi nekategorisanih puteva koji prolaze kroz Park. Prioritet 1
Vrijeme realizacije	Kontinuirano
Potrebno za realizaciju	Nabavka opreme i materijala za popunjavanje oštećenja na putevima
Odgovornost	Direktor Parka, opštine Plav i Gusinje
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00€</i>

4. FINANSIJSKA SREDSTVA ZA SPROVOĐENJE PROGRAMA

Prema Zakonu o nacionalnim parkovima, JPNPCG sredstva za rad obezbjeđuje iz sljedećih izvora:

- iz državnog budžeta
- iz naknada za korišćenje dobara, odnosno sopstvenih prihoda
- iz donacija
- kredita
- drugih izvora u skladu sa zakonom

4.1. PROCJENA SREDSTAVA ZA REALIZACIJU PROGRAMA UPRAVLJANJA

Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore osnovano je na osnovu Odluke o osnivanju Javnog preduzeća za nacionalne parkove (Sl. List CG br. 39/92) a nastavilo sa radom u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima (Sl. list CG br. 28/14, 39/16) i Odlukom o organizovanju Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore (Sl. list CG br. 20/11 od 15.04.2011.godine). Statut preduzeća je donešen od strane Upravnog odbora dana 09.05.2011. godine, a stupio na snagu nakon dobijanja saglasnosti od nadležnog Ministarstva. Osnivač preduzeća je Skupština Crne Gore.

Shodno Zakonu o nacionalnim parkovima (Sl. list CG broj 28/14, 39/16), Javno preduzeće za Nacionalne parkove Crne Gore upravlja sa prirodnim dobrima nacionalnih parkova Crne Gore i preuzima potrebne mjere u cilju njihove zaštite, unapređenja i razvoja, kao djelatnosti od javnog interesa.

Članom 13 stav 2 Zakona o unapređenju poslovnog ambijenta (Sl. list CG broj 40/10), propisano je da će se javna preduzeća reorganizovati u skladu sa Zakonom o privrednim društvima (Sl. list RCG broj 6/02 i Sl. list CG broj 17/07, 80/08, 40/10, 73/10, 36/11 i 40/11) u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona. Zakonom o Nacionalnim parkovima koji je Skupština donijela 19.06.2014. godine, definisano je da nacionalnim parkovima treba da upravlja privredno društvo i da isto osniva Vlada Crne Gore. Zakonom je takođe definisano da će se privredno društvo osnovati u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona. JPNPCG još uvijek nije reorganizovano.

U cilju zaštite i očuvanja prirode, te stvaranja uslova za neometano odvijanje prirodnih procesa i održivog korišćenja prirodnih resursa na području Nacionalnih parkova Crne Gore, Javno preduzeće teži da obezbijedi uslove za obavljanje neposredne zaštite i nadzora nad zaštićenim područjima, turističku djelatnost uključujući različite sadržaje sportsko-rekreativnog turizma za posjetioce, te promociju prirodnog bogatstva nacionalnih parkova kao destinacije, i druge poslove u skladu sa zakonom, što bi trebalo da doprinese stvaranju jedinstvene ponude na globalnom turističkom tržištu.

U cilju planiranja rashoda za obavljanje navedenih aktivnosti i prihoda kao izvora finansiranja, izrađuje se Godišnji finansijski plan, radi stvaranja uslova za neometano i pravilno raspolaganje finansijskim sredstvima Preduzeća. Finansijski plan za jednu godinu se radi na bazi:

- prihoda i rashoda ostvarenih u prethodnoj godini,
- procjene troškova po osnovu aktivnosti predviđenih programima upravljanja za svaki park,
- procjene prihoda po osnovu korišćenja dobara i pružanja usluga u narednoj godini,
- Plana javnih nabavki,
- odobrenih sredstava državnim budžetom za narednu godinu.

Sredstva koja Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore uspije da ostvari na godišnjem nivou iz sopstvenih prihoda nijesu dovoljna za samostalno funkcionisanje i realizaciju

tekućih i programskih aktivnosti, te se programske aktivnosti finansiraju uglavnom subvencijama iz državnog budžeta.

Sredstva za rad preduzeća obezbjeđuju se iz:

- Budžeta Crne Gore;
- Naknada za korišćenje nacionalnih parkova iz člana 21 Zakona o nacionalnim parkovima;
- Donacija;
- Kredita;
- Drugih izvora u skladu sa Zakonom.

Priprema nacrtu Godišnjeg finansijskog plana vrši se u okviru stručne službe Javnog preduzeća nakon čega slijedi usvajanje plana od strane Upravnog odbora Javnog preduzeća. Izvještavanje o realizaciji finansijskog plana prema Upravnom odboru vrši se kvartalno.

Na kraju kalendarske godine vrši se izrada Završnog računa (bilans stanja, bilans uspjeha, statistički aneks, promjene na kapitalu, tok gotovine, napomene uz finansijske izvještaje). Završni račun usvaja Upravni odbor Javnog preduzeća. Usvojeni Završni račun se predaje Upravi prihoda i Carina (Ministarstvo finansija).

Prihodi

Odlukom o visini i načinu obračuna i plaćanja naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova definisane su naknade u skladu sa članom 21, Zakona o nacionalnim parkovima (Sl. list CG, br. 39/2016) a odnose se na sledeće:

- ulazak u Nacionalni park;
- pružanje usluga posjetiocima (korišćenje vodiča, razgledanje zbirke, korišćenje informativno-edukativnog materijala i dr.);
- ugostiteljske, prodajne, smještajne i infrastrukturne objekte (stalne i privremene);
- iznajmljivanje i/ili korišćenje objekata i prostorija Nacionalnog parka;
- korišćenje mineralnih sirovina;
- iznajmljivanje sredstava i opreme za sport i rekreaciju (čamaca, brodova, kajaka, bicikala i dr.);
- organizovano posmatranje ptica;
- kampovanje;
- splavarenje i rafting;
- loženje vatre na posebno uređenim mjestima;
- džiping ture;
- parking;
- sportske i kulturne manifestacije;
- korišćenje plaža;
- trafo stanice;
- uspostavljanje zona sanitarne zaštite vodozahvata u sistemima javnog vodosnabdijevanja;
- korišćenje prostora za žičare, uspinjače i ski liftove;
- postavljanje privremenih objekata;
- postavljanje bilborda i reklamnih panoa;
- snimanje igranih i komercijalnih filmova, TV reklama i spotova;
- privredni i sportsko rekreativni ribolov;
- splavarenje i upotrebu plovila u sportsko rekreativne svrhe;
- korišćenje imena i znaka Nacionalnog parka;
- sakupljanje i branje šumskih plodova i gljiva u komercijalne svrhe;
- druge radnje, aktivnosti i djelatnosti u skladu sa zakonom.

Rashodi

Financijska sredstva Javnog preduzeća troše se u skladu sa zakonom i opštim aktima preduzeća, donijetim odlukama, planovima i programima rada, zaključenim ugovorima i drugim aktima, u cilju izvršavanja obaveza i zadataka iz nadležnosti Javnog preduzeća.

- Investiciona ulaganja (izrada tehničke dokumentacije, elaborati, studije, geodetska snimanja, recenzije, izvođenje radova sa nadzorom);
- Troškovi tekućeg održavanja opreme, vozila, plovila, objekata i drugih osnovnih sredstava
- Monitoring i praćenje stanja životne sredine
- Ostali poslovni rashodi (troškovi struje, vode, telefon, internet, reklama, zakup prostoija, kancelarijski materijal, održavanje higijene i ostali režijski troškovi);
- Osnovna sredstva (nabavka opreme, vozila i dr.);
- Zarade i ostala lična primanja zaposlenih;
- Prenešene aktivnosti.
-

4.2. PROCJENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA REALIZACIJU PLANA UPRAVLJANJA

Planiranje godišnjeg finansijskog okvira zasnovano je na ciljevima koji treba da se ostvare. Vezano za planirani razvoj, urađene su projekcije finansijskih pokazatelja za period od jedne fiskalne godine. Uzeti su u obzir trendovi poslovanja u prethodnim godinama, i poslovna politika menadžmenta, vezana za budući rast i razvoj preduzeća. U obzir je uzet i porast inflacije usled trenutnih ekonomskih prilika na globalnom nivou.

Tabela 2: Prikaz ukupnih planiranih troškova i prihoda NP Prokletije za 2024. godinu

Elementi	2024. godina
Troškovi ljudskih resursa	290.700
Ostali poslovni rashodi	26.530
Finansiranje Programa	535.015
UKUPNO (€)	852.245

Elementi	2024. godina
Projektovani sopstveni prihodi po godinama	121.800
Nedostajuća finansijska sredstva	-730.445

Izvor finansiranja za nedostajuća sredstva će se obezbjediti iz projekata, donacija i drugih izvora u skladu sa zakonom prema definisanim prioritetima i mogućnostima. Finansijska sredstva za realizaciju aktivnosti 4.1.1., 4.2.3., i 4.3.4. u procjenjenom iznosu od 55.500 eura predložena su kroz razne međunarodne projekte, dok su aktivnosti 4.1.2., 4.1.4., 4.1.15. i 4.1.17 u procjenjenom iznosu od 372.000 eura predviđena u kapitalnom budžetu.

Tabela 3: Pregled godišnjih troškova programa po ciljevima i aktivnostima

Rb.	opis	Prioritet	2024
Strateška oblast 1: Istraživanje, praćenje, obnova i unapređenje ekosistema, staništa i vrsta			
Cilj 1.1.	Unaprijeđenje informacione baze podataka o flori nacionalnog parka kroz literaturni i terenski rad, softverska nadogradnja i stručno usavršavanje saradnika		270
Cilj 1.2.	Utvrđeno nulto stanje povremenih kraških jezera (turloga) i zapadnobalkanskih alpijskih tresava (<i>Narthecion scardici</i>) potencijalnih NATURA 2000 staništa		270
Cilj 1.3.	Unaprijeđen sistem kontrole ubiranje divlje flore u komercijalne svrhe		100
Cilj 1.4.	Očuvani šumski ekosistemi		14.810
Cilj 1.5.	Utvrđeno nulto stanje dnevnih leptira		270
Cilj 1.6.	Inventarizacija vodozemaca i gmizavaca		270
Cilj 1.7.	Utvrđeno kvantitativno i kvalitativno stanje vrsta ptica grabljivica		270
Cilj 1.8.	Očuvane populacije slijepih miševa		270
Cilj 1.9.	Utvrđeno stanje vrsta iz porodice kuna		215
Cilj 1.10.	Utvrđeni koridori krupnih sisara		270
Cilj 1.11.	Obezbijeđena prihrana za krupne sisare tokom zimskih mjeseci		600
Cilj 1.12.	Zaštita i održivo korišćenje vodenih resursa		0
Strateška oblast 2: Očuvanje, unapređivanje i promocija kulturno-istorijskih i etnografskih vrijednosti i potencijala			
Cilj 2.1.	Očuvana materijalna kulturna baština		0
Cilj 2.2.	Prezentacija materijalne kulturne baštine Parka		1.000
Cilj 2.3.	Zaštita i prezentacija nematerijalne kulturne baštine		4.950
Strateška oblast 3: Edukacija, interpretacija i promocija prirodnih i kulturnih vrijednosti parka			
Cilj 3.1.	Razvijena i unaprijeđena edukacija i interpretacija		4.500
Cilj 3.2.	Park je uspješno promovisan na nacionalnom i međunarodnom nivou		13.150
Strateška oblast 4: Turizam zasnovan na aktivnom odmoru u prirodi			
Cilj 4.1.	Unaprijeđena i razvijena turistička posjetilačka infrastruktura Parka		422.600
Cilj 4.2.	Unaprijeđena turistička ponuda koja je zasnovana na rekreaciji		0
Cilj 4.3.	Upravljanje posjetiocima		58.000
Strateška oblast 5: Saradnja sa nacionalnim i međunarodnim organizacijama i institucijama i lokalnim zajednicama			
Cilj 5.1.	Unapređenje upravljanja, umrežavanja, zaštite i promocije kroz nacionalnu i međunarodnu saradnju		4.150
Cilj 5.2.	Podrška lokalnoj zajednici u održivom razvoju u skladu sa principima očuvanja vrijednosti Parka		3.050
Cilj 5.3.	Socio-ekonomski razvoj područja Parka		500
Strateška oblast 6: Efikasna kontrola prostora Parka			
Cilj 6.1.	Unaprijeđenje fizičke zaštite Parka		2.100
Cilj 6.2.	Utvrđivanje i označavanje jasne granice Parka		300
Cilj 6.3.	Park bez otpada		1.600
UKUPNO			533.515
Vanplanske aktivnosti			1.500

5. DINAMIKA REALIZACIJE

Broj	Aktivnost	K1	K2	K3	K4
1.1.2	Izraditi mobilnu aplikaciju u cilju boljeg monitoringa i prikupljanja podataka				
1.1.3	Nastaviti inventarizaciju nacionalno i/ili međunarodno značajnih biljnih taksona u postojećoj bazi podataka				
1.1.5	Uraditi karte distribucije za prioritetne vrste				
1.2.1	Kartirati stanišni tip *3180 Povremena kraška jezera (turlozi) na prostoru Ropojanskog jezera				
1.2.2	Izraditi analizu stanja dijagnostičkih vrsta na stanišnom tipu *3180				
1.2.4	Izraditi analizu stanja dijagnostičkih vrsta na stanišnom tipu *7250				
1.3.1	Izraditi mobilnu aplikaciju za rad na terenu				
1.3.2	Obučiti nadzornike za korišćenje mobilne aplikacije				
1.3.3	Kontrolisati stanje na terenu i unositi terenske podatke u bazu podataka				
1.3.4	Izvršiti analizu stanja i mapirati staništa na kojima je vršeno ubiranje				
1.4.1	Pratiti zdravstveno stanje šumskih ekosistema na odabranim bioindikatorskim tačkama				
1.4.2	Sprovoditi monitoring dendrometriskih i ekoloških aspekata šumskih ekosistema				
1.4.3	Sprovoditi sanitarno-higijenske aktivnosti				
1.4.4	Sprovoditi mjere zaštite od požara				
1.4.5.	Izraditi interaktivnu bazu podataka o stanju šumskih ekosistema				
1.5.1	Istražiti i sakupiti literaturne podatke o fauni Lepidoptera				
1.5.2	Odrediti nulto stanje dnevnih leptira na području Parka				
1.6.1	Istražiti i sakupiti literaturne podatke o fauni vodozemaca i gmizavaca				
1.6.2	Odrediti distribuciju vodozemaca i gmizavaca na području Parka				
1.7.1	Generisati literaturne i terenske podatke o prisutnosti i stanju ptica grabljivica				
1.7.2	Vršiti monitoring najznačajnijih vrsta grabljivaca				
1.8.2	Istražiti rasprostranjenost i utvrditi važna područja za očuvanje slijepih miševa				
1.8.3	Utvrditi faktore ugrožavanja i po potrebi sprovesti mjere očuvanja kolonija slijepih miševa				
1.9.2	Monitoring stanje vrsta iz porodice kuna				
1.9.3	Izvršiti kartiranje potencijalnih staništa porodica kuna				
1.10.4	Sprovoditi monitoring krupnih sisara				
1.11.1	Vršiti prihranu krupnih sisara tokom zimskih mjeseci na hranilištima				
1.11.2	Izgraditi nova hranilišta i solila				
1.12.1	Monitoring hidroloških objekata				
2.1.2	Inicirati i učestvovati u projektima istraživanja, sprovođenja mjera zaštite i prezentovanja kulturnog nasljeđa, koje implementiraju nadležne institucije				
2.1.3	Pokretati inicijative za uspostavljanje zaštite kulturnih dobara				
2.2.1	Prikupljati starije fotografije i razglednice iz plavsko-gusinjske regije u elektronskoj formi, od institucija i pojedinaca koji ih posjeduju				
2.2.2	Formirati elektronsku bazu umjetničkih radova sa motivima plavsko-gusinjske regije akademskih likovnih stvaralaca				
2.2.3	Organizovati tematske izložbe povodom značajnih datuma				
2.3.1	Inventarisati nematerijalnu kulturnu baštinu Parka				
2.3.2	Prikupiti podatke od nosilaca nematerijalnih kulturnih dobara				
2.3.3	Popunjavati upitnike za identifikaciju elemenata nematerijalnog kulturnog nasljeđa				
2.3.4	Inicirati ka Upravi za zaštitu kulturnih dobara uspostavljanje zaštite, na osnovu istraživačkih nalaza, zaštitu nematerijalnog kulturnog dobra				
2.3.5	Organizovati manifestacije i učestvovati na sajmovima, izložbama i kulturno-umjetničkim programima koji se oslanjaju na etnografsko nasljeđe				

2.3.6	Učestvovati u projektima zaštite i valorizacije nematerijalne kulturne baštine pod pokroviteljstvom relevantnih institucija (Ministarstvo kulture i medija, Uprava za zaštitu kulturnih dobara, CANU i dr.)				
2.3.7	Pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture i medija kreirati programe za obilježavanje "Dana evropske baštine"				
3.1.1	U saradnji sa osnovnim školama sprovesti postojeće edukativne programe				
3.1.2	U skladu sa nastavnim programima osmisliti edukativne materijale				
3.1.3	U saradnji sa TO obilježiti značajne ekološke datume				
3.1.4	U saradnji sa TO Plav i Gusinje osmisliti i sprovesti ciljane interperativne programe obilaska Parka				
3.1.5	U saradnji sa Planinarskim savezom Crne Gore formirati nove edukativne staze				
3.2.1	Sprovesti PR kampanje				
3.2.2	Učestvovati na turističkim sajmovima				
3.2.3	Organizovati manifestacije i događaje				
3.2.4	Izraditi promotivni materijal				
3.2.5	Izraditi propagandni materijal				
3.2.6	Izraditi autentični suvenir Parka				
4.1.1	Unaprijediti postojeći Centar za posjetioce u Gusinju novim sadržajima				
4.1.2	Izgraditi i urediti novi Centar za posjetioce				
4.1.4	Urediti glavne ulaze u Park				
4.1.5	Izraditi kontrolno-naplatne punktove				
4.1.6	Postaviti i dopuniti najavne, glavne i informativne table ka/i u Parku				
4.1.7	Unaprijediti postojeći sistem informativnih tabli i smjerokaza				
4.1.8	U saradnji sa planinarskim savezom unaprijediti pješačke staze				
4.1.9	U saradnji sa biciklističkim savezom unaprijediti biciklističke staze				
4.1.10	Izgraditi vidikovce na lokacijama: Kofiljača, Horolac, Vezirova brada, Bogičevića				
4.1.12	Izraditi infrastrukturu za posmatranje ptica				
4.1.13	Izraditi infrastrukturu za posmatranje životinja				
4.1.14	Izraditi odmorišta za pješake i bicikliste				
4.1.15	Izvršiti rekonstrukciju i/ili adaptaciju karaula na teritoriji Parka koje nisu u funkciji i izvršiti prenamjenu istih (u funkciji posjetilaca)				
4.1.17	Prilagoditi glavne atrakcije u Parku (učiniti ih dostupnim) za posjete osoba sa invaliditetom				
4.2.1	Razviti novi turistički proizvod posmatranja ptica				
4.2.2	Razviti nov turistički proizvod posmatranje divljih životinja				
4.2.3	Osmisliti nove izložbene postavke u Centru za posjetioce				
4.3.1	Analizirati strukturu, mišljenje, potrebe i očekivanja posjetilaca				
4.3.2	Analizirati uticaj posjetilaca na prirodne i kulturne vrijednosti				
4.3.3	U saradnji sa planinarskim i biciklističkim savezom analizirati korišćenje postojećeg sistema staza				
4.3.4	Istražiti i odrediti prihvatne kapacitete pojedinih najposjećenijih lokaliteta u skladu sa smjernicama zaštite prirode, pratiti i regulisati broj posjetilaca				
4.3.5	Izgraditi mehanizam koji će doprinijeti da se smanji efekat vidljivosti posjetilaca u određenim područjima („leave no trace“ principi)				

4.3.6	Razviti programe obilaska Parka (bazirane na prirodnim i kulturnim vrijednostima Parka) za različite ciljne grupe				
5.1.1	Poboljšati saradnju sa državnim institucijama i ustanovama u vezi definisanja jasnih procedura i zakonskih obaveza iz oblasti zaštite živote sredine i prirode				
5.1.2	Uputiti inicijative državnim institucijama i ustanovama u cilju efikasnijeg upravljanja zaštićenog područja				
5.1.3	Aktivnom saradnjom sa NVO sektorom realizovati projekte iz oblasti zaštite prirode i životne sredine				
5.1.4	Uputiti inicijative ka lokalnim organizacijama i u cilju efikasnijeg upravljanja zaštićenim područja				
5.1.5	Uspostaviti saradnju sa zaštićenim područjima u regionu				
5.1.6	Unaprijediti saradnju sa partnerskim zaštićenim područjima				
5.1.7	Nastaviti saradnju sa međunarodnim organizacijama (IUCN, UNESCO, Europark federacija i dr.)				
5.1.8	Priprema i izrada prijedloga projekata u skladu sa potreba Parka i javnim pozivima				
5.1.9	Realizacija projektnih aktivnosti				
5.1.10	Učešće u obukama za pisanje i izvještavanje projekata				
5.2.1	Izraditi prijedloge projekata u skladu sa pozivima u partnerstvu sa lokalnim zajednicama koje gravitiraju u Parku				
5.2.2	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu za očuvanje tradicionalne poljoprivrede				
5.2.3	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu za razvoj ponuda zasnovanih na tradicionalnim oblicima, u skladu sa održivim principima				
5.2.4	Uspostaviti geografski sertifikat porijekla za lokalne proizvode				
5.2.5	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu da svoje proizvode plasiraju na manifestacijama i sajmovima koje organizuje JPNPCG				
5.2.6	Uraditi Plan gazdovanja šuma u privatnoj svojini				
5.2.7	Obezbijediti drvene sortimente iz reda sanitara za potrebe lokalnog stanovništva				
5.3.1	Izraditi socio -ekonomsku analizu šireg područja Parka				
5.3.2	Redovno održavati socio-ekonomske forume				
6.1.1	Izvršiti povećanje broja izvršilaca u Službi zaštite				
6.1.2	Organizovati interne obuke za Službu fizičke zaštite				
6.1.3	Izvršiti nabavku materijalno - tehničkih sredstava za Službu fizičke zaštitu i Službu za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture				
6.1.4	U saradnji sa nadležnim inspeksijskim službama vršiti kontrolu i suzbijati nelegalne aktivnosti				
6.1.5	U saradnji sa odjeljenjem bezbjednost Plav i stanicom policije Gusinje vršiti kontrolu i suzbijati nelegalne aktivnosti				
6.2.1	Uputiti inicijativu organima državne uprave nadležnim za poslove šumarstva i zaštite životne sredine, organu uprave nadležnom za poslove katastra, gradskim opštinama i opštinama na čijoj se teritoriji nalazi Nacionalni park za formiranje radnog tijela za utvrđivanje i obilježavanje jasnih granica Parka				
6.2.2	Definisati izvore finansiranja, budžet i dinamiku za utvrđivanje i obilježavanje jasnih granica Parka				
6.3.1	Inicirati sastanke sa komunalnim preduzećima koji gravitiraju u Parku u vezi definisanja procedura sprječavanja nastanka i sanacije neuređenih odlagališta otpada				
6.3.2	U saradnji sa komunalnim preduzećima opština koje gravitiraju u Parku izvršiti sanaciju neuređenih odlagališta otpada na području Parka				
6.3.3	U saradnji sa komunalnim preduzećima, NVO-ima, civilnim sektorima, lokalnim stanovništvom i volonterima organizovati akcije uklanjanja otpada				